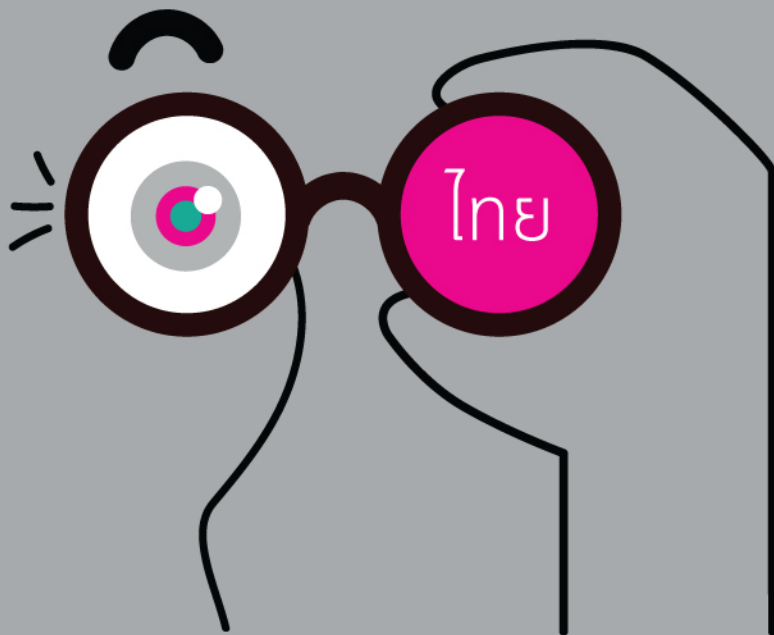

การประชุมวิชาการด้านพิพิธภัณฑ์
Museum Forum 2021 *Online*

Farsighted Museum:

Sighting Forward to Aging Society

16-18 September 2021

บทคัดย่อ

สารผู้อำนวยกา

ใน 3-4 ทศวรรษที่ผ่านมาโครงสร้างประชากรของโลกเปลี่ยนแปลงไปมาอย่างรวดเร็ว ด้วยอัตราการเกิดลดลง ผู้คนมีชีวิตยืนยาวขึ้น ทำให้สัดส่วนของประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความเปลี่ยนแปลงนี้เป็นปรากฏการณ์ในระดับโลก ซึ่งส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนในระบบสุขภาพ การจ้างงาน การพัฒนาที่อยู่อาศัยและโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณสุขปโมคเพื่อรองรับความต้องการพื้นฐานประชากรกลุ่มนี้

นอกเหนือจากการรองรับทางกายภาพของประชากรสูงวัย ความต้องการทางสังคม จิตใจ และการเรียนรู้ของผู้สูงวัยก็เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเช่นกัน สิ่งเหล่านี้เกี่ยวข้องกับพิพธิภณที่โดยตรงในแง่ที่พิพธิภณที่เป็นองค์กรทางสังคมที่มีภารกิจด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัพธิภณที่มีศักยภาพที่จะสร้างสรรค์พื้นที่ บริการ และกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงวัยมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างต่อเนื่อง มีความเคารพตนเอง จนถึงสามารถเป็นแหล่งความรู้ที่ส่งต่อไปสู่คนรุ่นหลังได้

Museum Forum 2021 หยิบยกคำว่า *สายตายาว (farsighted)* มาใช้ เพื่อบ่งชี้ว่าเมื่อสังคมกำลังเข้าสู่สภาวะที่ประชากรเข้าสู่ภาวะสายตายาว พัพธิภณที่ควรปรับสายตาของตนเองให้มองไกลขึ้นเพื่อรองรับคนกลุ่มนี้ ซึ่งจะมีจำนวนมากขึ้นถึง 20% ของจำนวนประชากรในอนาคตอันใกล้

งานมิวเซียมสายตายาว มองการณ์ไกลเพื่อสังคมสูงวัย (Farsighted Museum : Sighting forward to aging society) เชิญชวนให้สังคมได้ทำความเข้าใจการทำงานหลากหลายมิติของพิพธิภณที่ในบริบทของสังคม

สูงวัย บนพื้นฐานของการตอบสนองความแตกต่างของภาวะสูงวัย ซึ่งมีตั้งแต่ผู้สูงวัยที่ร่างกายแข็งแรง มีความกระตือรือร้นทางสังคม ผู้สูงวัยที่มีภูมิหลังทางสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ผู้สูงวัยที่เข้าสู่ช่วงปลายของชีวิต ที่มีข้อจำกัดในการเคลื่อนที่ หรือผู้สูงวัยที่อยู่ในระยะท้ายของชีวิต

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ขอขอบคุณภาคีร่วมจัดงาน สำนักงานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมไทเปประจำประเทศไทย พิพิธภัณฑ์แห่งชาติฟิลิปปินส์ หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล และนอกเหนือจากภาคีร่วมจัดงานแล้ว สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ขอขอบคุณนักวิจัย นักกิจกรรมทางสังคม เพื่อนพิพิธภัณฑ์ทั้งในและต่างประเทศ ทั้งรุ่นเยาว์และรุ่นอาวุโส ที่ร่วมกันแบ่งปันทักษะและประสบการณ์การทำงาน

สถาบันฯ เชื่อว่าทักษะและประสบการณ์ของทุกท่านจะสร้างแรงบันดาลใจและขับเคลื่อนการทำงานพิพิธภัณฑ์เพื่อสังคมสูงวัยต่อไปในภายภาคหน้า

รามेत พรหมเย็น
ผู้อำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

การประชุมวิชาการด้านพิพิธภัณฑ 2021 มิวเซียมสายตายาว มองการณ์ไกลเพื่อสังคมสูงวัย Farsighted Museum : Sighting forward to Aging Society

ความเป็นมา

สังคมผู้สูงวัยใน 3-4 ทศวรรษที่ผ่านมาโครงสร้างประชากรของโลกเปลี่ยนแปลงไปมากและอย่างรวดเร็ว “ดัชนีการสูงวัย” หรือ Aging Index เป็นตัวเลขที่บ่งชี้ถึงสภาวะสังคมตามจำนวนประชากรเปรียบเทียบระหว่างจำนวนประชากรผู้สูงอายุ (60 ปี) และจำนวนประชากรวัยเด็ก (ต่ำกว่า 15 ปี) ค่าดัชนีการสูงวัยจำแนกสังคมออกเป็น 4 กลุ่มดังต่อไปนี้

- 1) สังคมเยาว์วัย หมายถึง สังคมที่มีค่าดัชนีต่ำกว่า 50
- 2) สังคมสูงวัย (aging society) หมายถึง สังคมที่มีค่าดัชนีระหว่าง 50-119.9 เป็นสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด หรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปีมากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งหมด
- 3) สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (aged society) หมายถึงสังคมที่มีค่าดัชนีระหว่าง 120-199.9 เป็นสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเกินกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด หรือเป็นสังคมที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป เกินกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมด
- 4) สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (super aged society) หมายถึงสังคมที่มีค่าดัชนีตั้งแต่ 200 ขึ้นไป เป็นสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปี

ขึ้นไป เกินกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด หรือเป็นสังคมที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป เกินกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ทั้งนี้ สำนักงานสถิติแห่งชาติระบุว่าประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย (Aging Society) ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2547-2548 (ค.ศ. 2004-2005) คาดว่าประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในช่วงปี พ.ศ. 2567-2568 (ค.ศ. 2024-2025) และจะเข้าสู่ “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” ในปี พ.ศ. 2575 (ค.ศ. 2032)

ปัจจุบันนี้มีประเทศราว 50 ประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงวัยแล้ว การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรนี้ส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศ หลายประเทศได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างทั้งในระบบบริหาร ระบบสุขภาพ การศึกษา การจ้างงาน การพัฒนาที่อยู่อาศัย เพื่อรองรับความต้องการพื้นฐานและการพัฒนาประชากรกลุ่มใหม่ในประเทศหลายประเทศไม่ได้พัฒนาเพียงแค่การรองรับความต้องการทางกายภาพของประชากรสูงวัย แต่รองรับความต้องการทางสังคมจิตใจ และการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้สูงวัยสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างต่อเนื่อง มีความเคารพและพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระของสังคมจนส่งผลให้กลายเป็นผู้ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง

เมื่อมองการทำงานกับผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมผู้สูงวัยจากมุมมองของพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์เป็นองค์กรด้านการศึกษาที่สำคัญในการสร้างสรรค์การเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับคนทุกช่วงวัย หากก็น่าสนใจว่าเมื่อเปรียบเทียบแล้ว ผู้สูงวัยไม่ค่อยถูกรวมเข้ามา หรือเป็นศูนย์กลางการออกแบบการเรียนรู้ในลักษณะเดียวกับประชากรวัยเยาว์ เมื่อแนวโน้มประชากรสูงวัยเพิ่มขึ้น นั้นหมายความว่าพิพิธภัณฑ์จะต้องรับมือกับประชากรกลุ่มนี้ซึ่งมีแนวโน้มจะเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ที่ขยายตัวในสัดส่วนที่ไล่ตามประชากรกลุ่มเดิมของพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์สมควรที่จะพัฒนาเพื่อรองรับผู้ชมที่เป็นผู้สูงวัย ด้วยการสำรวจและทำความเข้าใจอย่างจริงจังในเรื่องชีวภาพ กายภาพ

จิตวิทยา พัฒนาการทางสังคมของประชากรกลุ่มสูงวัย พิพิธภัณฑ์ควรว
จะค้นหาและตระหนักในความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงวัย เพื่อจะหา
ข้อบ่งชี้ถึงความเป็นไปได้ และอุปสรรคที่ขัดขวางการเรียนรู้ หรือกันผู้
สูงวัยออกจากการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ ในขณะที่เดียวกันพิพิธภัณฑ์ควรว
ค้นหาวิธีที่จะกระตุ้นให้ผู้สูงวัยเข้าพิพิธภัณฑ์ เรียนรู้จากนิทรรศการและมี
ส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

การดำเนินงานของ สพร.

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ในฐานะองค์กรที่ถูกจัดตั้ง
มาเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เห็นความจำเป็นที่จะส่งเสริม
ให้เกิดการพัฒนาการทำงานกับผู้ชมกลุ่มสูงวัย จึงได้ดำเนินงาน
ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงวัยมาอย่างต่อเนื่อง อาทิ จัดการบรรยายในหัวข้อ
ผู้สูงวัย จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ จัดทำนิทรรศการโดยมีผู้สูงวัยเป็น
ภัณฑารักษ์ร่วม ทั้งนี้ก็เพื่อค้นหาเครื่องมือใหม่ๆ ในการเรียนรู้และ
ทำงานเพื่อรองรับสังคมสูงวัย และในปีพ.ศ. 2564 นี้ สพร.ดำเนิน
โครงการด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงวัย “Farsighted Museum” ใน
3 ระยะ กล่าวคือ

ระยะแรก เพื่อขยายแนวคิดเรื่องพิพิธภัณฑ์กับผู้สูงวัยออกไปให้
กว้างขึ้น สพร. ได้สนับสนุนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในประเด็นพิพิธภัณฑ์
และผู้สูงวัย ให้กับพิพิธภัณฑ์และนักวิจัยที่สนใจประเด็นดังกล่าว
จำนวน 10 โครงการ เพื่อกระตุ้นให้วงการพิพิธภัณฑ์ตื่นตัวกับเรื่อง
การทำงานเพื่อสนองกลุ่มคนที่ตามปกติแล้วไม่ได้อยู่ในใจกลางความ
สนใจของพิพิธภัณฑ์ รวมถึงเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานในโครงการที่
จะเป็นต้นแบบในการพัฒนางานเพื่อผู้สูงวัยต่อไปในอนาคต ใน
กระบวนการคัดเลือก สพร.ได้จัดให้มีการอบรมออนไลน์เพื่อเพิ่มพูน
ความเข้าใจให้กับผู้เสนอโครงการ มีผู้สนใจส่งข้อเสนอเพื่อขอรับการ
สนับสนุนโครงการถึง 31 โครงการ ข้อเสนอมีความหลากหลายและ

มาจากพิพิธภัณฑ์หลายประเภท ซึ่งสะท้อนถึงความสนใจขององค์กร พิพิธภัณฑ์ที่มีต่อประเด็นผู้สูงอายุ ว่ามีค่อนข้างมากและหลากหลาย ซึ่งล้วนควรได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลให้ดำเนินการในฐานะที่พิพิธภัณฑ์เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ระยะที่สอง จัดประชุมวิชาการในประเด็นพิพิธภัณฑ์และผู้สูงอายุ ในวันที่ 16-18 กันยายน 2564 เพื่อสำรวจพรมแดนความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านผู้สูงอายุในพิพิธภัณฑ์ เรียนรู้จากประสบการณ์ของภาคประชาชนที่ทำงานด้านการศึกษาและจัดกิจกรรมร่วมกับกลุ่มผู้สูงอายุ ในขณะเดียวกันก็เชื่อมโยงความรู้และข้อเสนอที่ได้จากโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ สพร.ให้ทุนสนับสนุนทั้ง 10 โครงการเข้าสู่เวทีการประชุม เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนนำความรู้ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติการมาต่อยอดในการดำเนินงานเพื่อรองรับสังคมสูงวัยต่อไป

ระยะที่สาม เป็นการเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการประชุมวิชาการ และโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยการจัดพิมพ์หนังสือและเผยแพร่คลิปจากการประชุมวิชาการผ่านสื่อออนไลน์

พิพิธภัณฑ์สายตายาว (Farsighted Museum) : แนวคิด และ ประเด็นการประชุม

“สายตายาว” เป็นภาวะทางร่างกายที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่ก้าวเข้าสู่สภาวะสูงวัย การประชุมวิชาการในครั้งนี้ หยิบยกคำว่าสายตายาวมาใช้ เพื่อบ่งชี้ว่าเมื่อสังคมกำลังเข้าสู่สภาวะที่ประชากรมีหรือกำลังจะมีภาวะสายตายาว ซึ่งตามดัชนีสูงวัยแล้วก็เปรียบเสมือนการกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัยสมบูรณ์ และสังคมสูงวัยระดับสุดยอดตามลำดับ พิพิธภัณฑ์ก็ควรปรับสายตาของตนเองให้มองไกลขึ้น เพื่อรองรับคนกลุ่มนี้ ซึ่งจะมีจำนวนมากขึ้นถึง 20% ของจำนวนประชากร เพื่อทำความเข้าใจการทำงานของพิพิธภัณฑ์บนพื้นฐานของความแตกต่างของภาวะสูงวัย ซึ่งมีตั้งแต่ผู้สูงอายุที่ร่างกายแข็งแรง มีความแอกทีฟทาง

สังคม ผู้สูงวัยที่มีภูมิหลังทางสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ผู้สูงวัยที่เข้าสู่ช่วงปลายของชีวิต ที่มีข้อจำกัดในการเคลื่อนที่ หรือผู้สูงวัยที่อยู่ในระยะท้ายของชีวิต การประชุมมีวิสัยทัศน์สายตายาวจึงเน้นการเปิดพื้นที่ให้นักวิชาการและนักปฏิบัติการทางพิพิธภัณฑน์ได้สามารถสื่อให้สังคมเห็นถึงความหลากหลาย ทั้งในแง่สถานะผู้สูงวัย การทำงานบนพื้นที่ที่หลากหลาย และวิธีการทำงานที่หลากหลายตามแนวทางของพิพิธภัณฑน์ โดยการประชุมมีประเด็นเกี่ยวกับพิพิธภัณฑน์ในสังคมผู้สูงวัยอายุที่ต้องการสำรวจดังต่อไปนี้

- 1) ความเข้าใจต่างวัฒนธรรมหรือต่างกระบวนทัศน์/Cross-Cultural Understanding
- 2) ความเข้าใจข้ามรุ่น/Cross-Generation Understanding
- 3) การสร้างสรรค์และนวัตกรรม/Creativity and Innovation
- 4) ดิจิทัลและเทคโนโลยี/Digital and Technology
- 5) อารยสถาปัตยกรรม/Universal Design
- 6) การพัฒนาศักยภาพสมองและความมั่นคงทางจิตใจ/Brain Potentials and Mental Development
- 7) การสร้างความสุขสูงวัยอย่างยั่งยืน/Sustainable Aging Happiness Conceiving
- 8) การถ่ายทอดศักยภาพสู่ผู้อื่น/Potentiality Transferring
- 9) ความประสงค์ของชีวิต/Last Wishes

อนึ่ง การประชุมให้ความสนใจกับคำสำคัญที่เป็นหัวใจของความยั่งยืนทางสังคม (social sustainability) นั่นคือ intergeneration approach ทั้งนี้ ก็ด้วยความตระหนักว่าผู้สูงวัยในฐานะที่เป็นผู้ที่มาก่อนและอยู่ในบริบททางสังคมที่หลากหลาย ย่อมต้องมีประสบการณ์ มีความรู้ มีบทเรียน มีความหวังต่อสังคม ที่สามารถส่งต่อความรู้

ประสบการณ์ แรงบันดาลใจไปยังคนรุ่นหลังเพื่อสร้างความต่อเนื่องของความรู้ ให้สังคมไม่ตัดขาดจากกัน เช่นเดียวกัน คนรุ่นหลังก็มีประสบการณ์ที่แตกต่างที่คนรุ่นก่อนอาจจะไม่ชำนาญเท่า เช่น ทักษะการใช้เครื่องมือดิจิทัล ทักษะการผลิตสื่อที่หลากหลาย หรือความรู้ที่แตกต่างออกไป อันเป็นผลจากการเข้าถึงพื้นที่ข้อมูลที่ต่างจากคนรุ่นก่อน ความแตกต่างทั้งหลายเหล่านี้ หากถูกนำมาใช้อย่างสร้างสรรค์ ก็จะเกิดการถ่ายทอดและเกิดการเรียนรู้ใหม่ของคนในวัยต่าง ๆ ทำให้สังคมมีพลวัตและมีความยั่งยืน

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อรวบรวมองค์ความรู้และปฏิบัติการด้านพิพิธภัณฑท์เพื่อผู้สูงอายุ
- 2) เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุพิพิธภัณฑท์ นักปฏิบัติการพิพิธภัณฑท์ นักการศึกษาพิพิธภัณฑท์ และผู้บริหารพิพิธภัณฑท์
- 3) เพื่อสร้างการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานพิพิธภัณฑท์เพื่อผู้สูงอายุในประเทศไทยและประเทศอื่นๆ
- 4) เพื่อจุดประเด็นเรื่องบทบาทของพิพิธภัณฑท์ในสังคมผู้สูงอายุให้เป็นที่รับรู้ในวงกว้าง

กลุ่มเป้าหมาย

- 1) นักปฏิบัติการพิพิธภัณฑท์ นักการศึกษา และภัณฑารักษ์
- 2) นักออกแบบ สถาปนิกด้านอารยสถาปัตยกรรม
- 3) นักวิจัยด้านผู้สูงอายุ
- 4) สาธารณชน

ผู้จัดงาน

ฝ่ายพัฒนาองค์ความรู้พิพิธภัณฑ์
สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

องค์กรร่วมจัด

สำนักงานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมไทเป ประจำประเทศไทย
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน)
หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
พิพิธภัณฑ์แห่งชาติ ฟิลิปปินส์

วัน เวลา

16-18 กันยายน 2564 9.00 น.-17.00 น.

ช่องทาง

Facebook Live : Museum Siam
ZOOM Webinar

องค์ปาฐก และวิทยากร

องค์ปาฐก จาก 4 ประเทศที่ล้วนเข้าสู่ประเทศสังคมสูงวัย ได้แก่
1) ดร. หวง ซิงต้า (Dr.Huang, Sing-Da) หัวหน้าฝ่ายการศึกษา
พิพิธภัณฑ์แห่งชาติไต้หวัน ปัจจุบันได้หัวหน้ากำลังเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับ
สุดยอด (Super-Aged Society) และได้มีการเตรียมพร้อมที่จะเข้าสู่
สังคมสูงวัยระดับสุดยอดอย่างเป็นระบบ มีการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม
ที่มุ่งสร้าง co-learning มีการจัดเตรียมโปรแกรมการเรียนรู้สำหรับผู้

สูงวัย พิพิธภัณฑน์มีส่วนร่วมด้วยการทำงานกับศูนย์สุขภาพและไปเยี่ยมผู้สูงอายุที่มีปัญหาความจำ ตลอดจนทำงานกับผู้ดูแลผู้สูงอายุ นอกจากนี้ มีการสร้างเครือข่ายพิพิธภัณฑน์สร้างสรรค์ในการให้บริการผู้สูงวัยด้วย

2) โทมัส ควน (Thomas Kuan) ผู้ขับเคลื่อนการทำงานร่วมกับกลุ่มผู้สูงอายุ ด้วยแนวคิดและเครือข่ายมหาวิทยาลัยวัยที่สาม (University of the Third Age หรือ U3A) ประเทศสิงคโปร์ ในบรรดาประเทศอาเซียนนั้น สิงคโปร์และไทยเป็นประเทศที่เข้าสู่สังคมสูงวัยก่อนประเทศอื่น ๆ โดยสิงคโปร์เข้าสู่สังคมสูงวัยเป็นอันดับแรกในอาเซียน สิงคโปร์มีการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานด้านกายภาพ และด้านการเรียนรู้ที่เอื้อต่อผู้สูงวัย ซึ่งมหาวิทยาลัยวัยที่สามเป็นเครือข่ายที่ขับเคลื่อนการเรียนรู้แก่ผู้สูงวัยที่สำคัญเครือข่ายหนึ่ง

3) เปีย โฮวี (Pia Hovi) อดีตภัณฑารักษ์ประจำพิพิธภัณฑน์ศิลปะปอรี ประเทศฟินแลนด์ ปัจจุบันเป็นหัวหน้าภัณฑารักษ์ มูลนิธิศิลปะอัลเบิร์ตเดอลาซาแปล ฟินแลนด์เป็นประเทศที่อัตราเร่งของประชากรผู้สูงวัยสูงที่สุดแห่งหนึ่งในโลก ในปี 2000 ฟินแลนด์มีประชากรอายุ 65 รว 15% ของจำนวนประชากร แต่ได้เพิ่มขึ้นเป็น 22 เปอร์เซ็นต์ในปี 2019 และคาดว่าจะเพิ่มเป็น 28% ในปี 2050 พิพิธภัณฑน์ศิลปะปอรีได้ดำเนินงานที่สำคัญหลายอย่างเพื่อผู้สูงวัย โดยเน้นการสร้างสรรค ศิลปะ การสัมพันธ์กับชุมชน และสร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม

4) คุณหญิงจันทศรี หาญเจนลักษณ์

นักเขียน กวี และผู้ก่อตั้ง โรงพยาบาลจักรุวัตินิน

ชมรมสมองใสใจสบาย (ภายใต้ศูนย์ดูแลภาวะสมองเสื่อม
โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย)

และบริษัทชีวามิตร วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด

วิทยากร ประกอบด้วย

- 1) ตัวแทนโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ได้รับการสนับสนุนจาก สพร.จำนวน 10 โครงการ
- 2) ผู้สนใจที่เสนอบทคัดย่อและผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการตัดสินให้เข้าร่วมการนำเสนอ จำนวน 8 ราย
- 3) นักปฏิบัติการ ผู้บริหาร จากพิพิธภัณฑสถานในเอเชียจำนวน 6 ประเทศ คือ สิงคโปร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย เวียดนาม และเนปาล
- 4) วิทยากรจากหน่วยงานร่วมจัดร่วมเสวนาโต๊ะกลม

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ได้รับความรู้เกี่ยวกับการทำงานระหว่างพิพิธภัณฑสถานและผู้สูงวัย
- 2) เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานพิพิธภัณฑสถานและผู้สูงวัย
- 3) เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้านการศึกษาในพิพิธภัณฑสถานไทยและประเทศเพื่อนบ้าน
- 4) กระตุ้นให้พิพิธภัณฑสถานในประเทศไทยให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานที่รองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและผู้สูงวัย
- 5) กระตุ้นให้สังคมกว้างมองเห็นบทบาทของพิพิธภัณฑสถานในสังคมสูงวัย

กำหนดการ

16 กันยายน 2564

- 9.00 เปิดลิงก์เข้าฟังการประชุมผ่าน Zoom Webinar
- 9.15 พิพิธภัณฑน์และสังคมสูงวัย
- 9.40 ปาฐกถาพิเศษ **พิพิธภัณฑน์ : เสน่ห์เร้นลึก พลับปันดาลใจ ความตระหนักในคุณค่าชีวิต**
คุณหญิงจางงศรี หาญเจนลักษณ์
นักเขียน กวี และผู้ก่อตั้ง โรงพยาบาลจักษุรัตนิน
ชมรมสมองใสใจสบาย (ภายใต้ศูนย์ดูแลภาวะสมองเสื่อม
โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย)
และบริษัทที่วามิตร วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด
- 10.30 ปาฐกถา **พิพิธภัณฑน์คือชีวิต**
ดร. หวง ชิงต้า
หัวหน้าฝ่ายการศึกษา พิพิธภัณฑน์แห่งชาติ ไต้หวัน
- 11.00 ปาฐกถา **บทบาทที่เพิ่มขึ้นของพิพิธภัณฑน์ในสังคมสูงวัย**
เป็ย โฮวี หัวหน้าภัณฑารักษ์
มูลนิธิศิลปะอัลเบิร์ตเดอลาซาแปล ฟินแลนด์
- 11.30 ปาฐกถา **พิพิธภัณฑน์ แหล่งเรียนรู้สำหรับผู้สูงวัย ในมุมมองของเอเชียตะวันออก**
โทมัส ควน
ผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยวัยที่สาม สิงคโปร์
- 14.00 สนทนาโต๊ะกลม **องค์ปาฐก**
คุณหญิงจางงศรี หาญเจนลักษณ์ ดร. หวง ชิงต้า เป็ย โฮวี และ
โทมัส ควน
ผู้ดำเนินรายการ อาจารย์อุดมลักษณ์ ชุ่นตระกูล
คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 17.00 จบวันแรก

17 กันยายน 2564

9.00 เปิดห้องย่อย

9.15 ผู้ดำเนินรายการห้องย่อยเริ่มประเด็น

9.15-12.00

ความเข้าใจต่างวัฒนธรรมหรือกระบวนการค้น

ผู้อภิปราย อภินันท์ ธรรมเสนา

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

1) เชื่อมรุ่น...วัยใสกับวัยเหี่ยวในยุคดิจิทัล

ชีวลีทธิ บุญเกียรติ และพิมพ์ผกา ทรายข้าว

องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ

2) สองวัย...หัวใจเดียวกัน

วิภาดา ศุภรัฐปรีชา

ศูนย์สถาปัตยกรรมล้านนา คุ่มเจ้าบุรีรัตน์ (มหาอินทร์)

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

3) “พิพิธภัณฑ์โนราเตมิ-วิน-วาดกับการสืบทอดข้ามรุ่นด้วยการเพิ่มพื้นที่ออนไลน์”

ผศ. ดร. เจริญชัย อิศรเดช

วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

การสร้างสรรค์และนวัตกรรม

ผู้อภิปราย ดร. เดชรัต สุขกำเนิด

นักวิชาการอิสระ

1) การพัฒนาสุขภาวะและชะลออาการสมองเสื่อมในผู้สูงอายุผ่านบอร์ด

เกมเรื่องเล่าจากงานศิลปะ

เมธาวี กิตติอารมณ์พล และนัฐกานต์ ภูรุ่งฤทธิ์

หอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร

2) การพัฒนาบอร์ดเกมสำหรับผู้สูงอายุเพื่อการเข้าถึงเนื้อหาพิพิธภัณฑ์
เมืองนครราชสีมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภณิดา แก้วกูร

สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครราชสีมา

3) กล้องพิพิธภัณฑ์สำหรับผู้ป่วยติดเตียง

กาญจนา จีโน ณัฐจรัสร์ ผลาพฤกษ์ และ กณธิชา เตชะพกาพงษ์

เรื่องเล่าและความทรงจำ

ผู้อภิปราย ผศ. สุกแดน วิสุทธิลักษณ์

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1) ชาญชราเล่าภาพอดีตย่านบางลำพู

ลลิตา อัครสกุลฤชา, เจนจิรา สีหราช และกานต์ภพ ภิัญโญ

พิพิธภัณฑ์บางลำพูและพิพิธภัณฑ์เหรียญ

กองส่งเสริมและพัฒนาทรัพย์สินมีค่าของรัฐ กรมธนารักษ์

2) โกะเก่ากับเรื่องเล่าเก้โก้: การถ่ายทอดประสบการณ์และความผูกพัน
ที่มีต่อเมืองโคราชของผู้สูงอายุผ่าน สถานที่ เรื่องเล่า และข้าวของ
ชุดนี้ทันที ทองคำ

พิพิธภัณฑ์เมืองนครราชสีมา

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

3) “เรื่องเล่าอ๋อนวัย” การถ่ายทอดอุดมการณ์และประสบการณ์ทำงาน
ช่วงทศวรรษแรก (พ.ศ. 2509–2519) ของอดีตพนักงาน ธ.ก.ส.

นำพงศ์ นิมสุข

สถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
การเกษตร (ธ.ก.ส.)

14.00 เปิดห้องย่อย

14.15 ผู้ดำเนินรายการห้องย่อยเริ่มประเด็น

14.15-17.00

งานนิทรรศการเพื่อสังคมสูงวัย

ผู้อภิปราย ชนุชชนก พลสิงห์

มิวเซียมสยาม สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

1) การจัดนิทรรศการเพื่อบูรณาการความต่างและสร้างความสุขให้กับสังคมในยุคโรคระบาด

สิรินทร์ ย้วนไยดี

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก กรมศิลปากร

2) วิจัยเชิงปฏิบัติการ: จัดแสดงแบบไหน รุ่นใหญ่ชอบ

ผศ. ดร. ภาสิต ลีนีวา และอาจารย์กฤติยา ปิยะอรุณ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

3) ภัณฑารักษ์วัยเก๋ากับเรื่องเล่าราชดำเนิน

ทวีศักดิ์ วรรณธิ์เรื่องอุไร

มิวเซียมสยาม สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

ผู้สูงวัยกับงานฟื้นฟูบรรดกวัฒนธรม

ผู้อภิปราย อาจารย์ ดร. พรุ คุศรีพิทักษ์

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

1) กลยุทธ์ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในแหล่งอุทยานธรณีโคราช กรณีศึกษา พิพิธภัณฑ์ไม้กลายเป็นหินช้างตึกดำบรรพ์ และไดโนเสาร์

อ. นีรวีรท์ เพ็ชรราษฎร์ และลาวัลย์ ต่อสกุล

สถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหินและทรัพยากรธรณี

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

นครราชสีมา

- 2) ผลัดกันก้าว ชวนกันเดิน สองวัยเผชิญพลิกฟื้นพิพิธภัณฑ์
ถนอม คงยิ้มละม้าย, เนตรนภา รุ่มรววย, ปราง ปิงเมืองเหล็ก, และ
ผศ. ดร. สุมิตรา สุวรรณ์เดชา
- 3) พิพิธภัณฑ์กับการฟื้นฟูมรดก โดยการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ
เบญจวรรณ พลประเสริฐ
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พิมาย จังหวัดนครราชสีมา

มองชุมชนจากมุมผู้สูงอายุ

**ผู้อภิปราย อาจารย์ ดร. พรรณภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข และ
ผศ. ดร. ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**

- 1) สูตร รักรักษ์ จำ : การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมอาหารจากความทรงจำ
ผู้สูงอายุในชุมชนมุสลิมบางกอกน้อย
ทิพาวรรณ วรรณมหินทร์ และโสภา ศรีลำราญ
- 2) สอ...วอ...นอกบ้าน
พิชญ์สินี ป็องภัย และ วิริญญา พุ่มระย้า
คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 3) ผลของการให้โปรแกรมผ่านสื่อวิทยุชุมชนต่อพฤติกรรมการออกกำลังกาย
ของผู้สูงอายุและความรู้ด้านผู้สูงอายุในชุมชน
ลัดดาวลัย โพธิวิจิตร และศศิธร มาร์ตัน
ศูนย์ผู้สูงอายุเขาทอง สังกัดศูนย์การแพทย์มหิดลบำรุงรักษ์
จังหวัดนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหิดลวิทยาเขตนครสวรรค์

18 กันยายน 2564

9.00 เปิดลิงก์เข้าฟังการประชุมผ่าน Zoom

9.15-12.00

พิพิธภัณฑ์และสังคมสูงวัยในเอเชีย

Museum and Aging Society in Asia

ผู้อภิปราย ดร. แอนนา มาเรีย เทเรซา พี. ลาบราดอร์

รองผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ ฟิลิปปินส์

ผู้ดำเนินรายการ อ.ดร. ธีร์ธวัช เจนวัชรารักษ์

สถาบันศึกษานานาชาติ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

1) การอบรมเชิงปฏิบัติการศิลปะใบไม้สำหรับผู้สูงวัย : ก้าวสู่การเข้าถึงและครอบคลุมสำหรับทุกคน

เจย์ดี แอน เอฟ. พาสควาล พิพิธภัณฑ์แห่งชาติฟิลิปปินส์

Jhaydee Ann F. Pascual, National Museum of the Philippines, Philippines

2) มิวเซียมสายตายาว : การสร้างสรรค์และนวัตกรรมสำหรับมรดกทางวัฒนธรรม

สวอสติ ราชพันดารี คยาสธา มหาวิทยาลัยพุทธศาสนาลุมบินี เนปาล

Swosti Rajbhandari Kyastha Lumbini Buddhist University, Nepal

3) ห้องสารภัณฑ์ บริบทใหม่ในการเข้าถึงผู้สูงวัยของพิพิธภัณฑ์ในมาเลเซีย

โมฮัมหมัด ซยาห์รูล บิน อับดุล กานี กรมพิพิธภัณฑ์ มาเลเซีย

Mohd Syahrul bin Ab. Ghani, Department of Museums Malaysia, Malaysia

4) ภารกิจที่เป็นไปได้ : ผู้สูงวัยและศิลปะร่วมสมัย

มาเรีย ถัง และซารอน เจิน พิพิธภัณฑ์ศิลปะสิงคโปร์

Maria Tang and Sharon Chen, Singapore Art Museum, Singapore

- 5) ล่องรอยราชดำเนิน นิทรรศการผसानวัย สู่การผสานใจ
ทิวคักดิ์ วรฤทธิ์เรืองอุไร มิวเซียมสยาม สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ
- 6) การทำความเข้าใจผู้สูงอายุในเวียดนามจากนิทรรศการ “เรื่องราวจาก
ความชรา”

หว่าง ติ ญื่อ ฮวา และ เล มิง ถ่าว พิพิธภัณฑ์ผู้หญิงเวียดนาม

Hoang Thi Nhu Hoa and Le Minh Thao, Vietnam Women's
Museum, Vietnam

14.00

ความท้าทายในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์เพื่อรองรับสังคมสูงวัย เสวนาโต้เถียงโดยองค์กรร่วมจัด

ดำเนินรายการโดย

อาจารย์อุดมลักษณ์ ชื่นตระกูล คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ

ชีวลีทธิ บุญเกียรติ องค์กรพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ

16.50 ปิดการประชุม

พัศรา ชมะวรรณ มุกดาวิจิตร

ผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาองค์ความรู้พิพิธภัณฑ์

มิวเซียมสยาม

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

หมายเหตุ

สามารถเลือกรับฟังเสียงบรรยายได้ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ตลอดการประชุม

องค์ปาฐก

พิพิธภัณฑ์ : เสน่ห์ร้านเล็ก พลังบันดาลใจ ความตระหนักในคุณค่าชีวิต คุณหญิงจางงศรี หาญเจนลักษณ์

จากมุมมองของคนอายุ 80 ปีที่เป็นนักท่องพิพิธภัณฑ์มาตั้งแต่วัยรุ่น โครงการมิวเซียมสยามสายตายาวเป็นเครื่องยืนยันแนวทางเชิงบวกและครอบคลุมสำหรับ “วัยาคติ”

เสน่ห์ร้านเล็ก พลังบันดาลใจ และการเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าชีวิต เป็นองค์ประกอบสารอาหารที่หล่อเลี้ยงชีวิตมนุษย์ในองค์รวมของ กาย ใจ สังคม สติปัญญา และจิตวิญญาณ อีกทั้งเป็นบ่อเกิดของการเติบโต ความรู้ ศักยภาพการสร้างสรรค์ สติและปัญญา

บทบาทของวัตถุประสงค์ การจัดและดูแลพิพิธภัณฑ์ จึงเปรียบเสมือนการสร้างสารอาหารและต้นน้ำสำหรับคนทุกเพศทุกวัย

ในกรณีโครงการมิวเซียมสยามสายตายาวนั้น ความตระหนักในคุณค่าของชีวิตที่ผ่านมาและทรงอยู่ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดสำหรับผู้ที่เดินทางมาไกลบนเส้นทางชีวิต และกำลังใกล้ที่จะถึงปลายทาง

คุณหญิงจางงศรี หาญเจนลักษณ์

นักเขียน กวี และผู้ก่อตั้ง โรงพยาบาลจักรรัตนิน
ชมรมสมองใสใจสบาย (ภายใต้ศูนย์ดูแลภาวะสมองเสื่อม
โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย)
และบริษัทชิวามิตร วิศวกรรมเพื่อสังคม จำกัด

พิพิธภัณฑ์คือชีวิต!

ดร. หวง ซิงต้า

หัวหน้าฝ่ายการศึกษา พิพิธภัณฑ์แห่งชาติไต้หวัน

ไต้หวันได้เข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุในปี 1993 และกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในปี 2018 และคาดการณ์ว่าจะเป็นสังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอดในปี 2025 เมื่อโครงสร้างประชากรมีอายุเพิ่มขึ้น ไต้หวันจึงมีนโยบายที่มุ่งเป้าไปที่ผู้สูงอายุจำนวนมาก และพิพิธภัณฑ์ได้ตระหนักถึงการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและให้บริการแก่ผู้เข้าชมสูงวัยมากขึ้น

พิพิธภัณฑ์แห่งชาติไต้หวัน (National Taiwan Museum) ได้จัดบริการเพื่อตอบสนองต่อสังคมสูงวัย เช่น กิจกรรมละครคละวัย (mixed-age drama) สภาพแวดล้อมที่ปราศจากสิ่งกีดขวาง การสั่งจ่ายยาทางสังคม (social prescribing) และโครงการอาสาสมัคร เป็นต้น เราให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้ชมสูงวัยในการเข้าถึงวัฒนธรรมผ่านโปรแกรมต่างๆ สามารถสรุปหลักการได้ 3 ประการ ดังนี้

1. จาก “วัยสร้างสรรค์” “ข้ามรุ่น” สู่ “ตามวัย” ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุแสดงความคิดสร้างสรรค์ และจัดให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมร่วมกับวัยอื่นๆ ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และฝึกอบรมผู้สูงอายุให้ค้นหาแนวทางชีวิตที่ยั่งยืนของตนเอง

2. จากการออกแบบเฉพาะสู่การออกแบบเพื่อทุกคน พิพิธภัณฑ์ควรดูแลทุกกลุ่มอายุ แต่ด้วยเงินทุนและจำนวนพนักงานที่จำกัด จึงพยายามค่อยๆ พัฒนากิจกรรมที่ออกแบบเพื่อทุกคนมากขึ้น ตอบสนองทุกกลุ่มชาติพันธุ์

3. จากพันธมิตรข้ามอุตสาหกรรมสู่การบูรณาการข้ามมิติ พิพิธภัณฑ์พยายามร่วมมือกับสาขาต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากความร่วมมือข้ามอุตสาหกรรมมีความหลากหลาย พิพิธภัณฑ์จึงควร

บูรณาการการคิดข้ามขอบเขต ไม่เพียงแต่การจัดการกิจกรรมเท่านั้น แต่ยังต้องมีความคิดที่ว่าพิพิธภัณฑ์มีความหลากหลาย

พิพิธภัณฑ์ควรให้บริการการเข้าชมและส่งเสริมการศึกษาที่หลากหลายแก่ผู้เข้าชมทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ทุกกลุ่มอายุ และทุกสัญชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสังคมผู้สูงอายุที่เกิดขึ้น เราควรสร้างสภาพแวดล้อมของพิพิธภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับผู้เข้าชมสูงวัยมากขึ้น นอกจากนี้ การเรียนรู้หลักการข้างต้นแล้ว เราเตือนตัวเองเสมอว่า พิพิธภัณฑ์เป็นองค์กรที่สามารถแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและเป็นพื้นที่ให้สาธารณชนได้สำรวจโลกและสำรวจตัวเอง

ดร. หวง ชิงต้า หัวหน้าแผนกการศึกษาของพิพิธภัณฑ์แห่งชาติไต้หวัน และดำรงตำแหน่งเลขาธิการใหญ่สมาคมพิพิธภัณฑ์จีน (Chinese Association of Museums) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกจากคณะนิเทศศาสตร์ (School of Communication) และได้รับปริญญาด้านการสร้างสรรค์ละครและการประยุกต์ใช้ การศึกษาเฉพาะทางด้านจิตวิทยาการปรึกษา โดยมีงานวิจัยครอบคลุมเรื่องการเป็นสื่อกลาง การประชาสัมพันธ์ และการจัดการปัญหา การวิจัยพิพิธภัณฑ์ ภัณฑลักษณ์และการสร้างแบรนด์ การวิเคราะห์ละครและเนื้อหา การศึกษาและการปฏิบัติร่วมสมัย

อดีตเคยเป็นหัวหน้าบรรณาธิการ ประชาสัมพันธ์ในพิพิธภัณฑ์ครูประถมศึกษา และทำงานในหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นและสำนักมรดกวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม เป็นผู้ที่มีความสนใจด้านการพัฒนาวัฒนธรรมร่วมสมัยและความสัมพันธ์ทางสังคม รวมไปถึงอุตสาหกรรมศิลปะและวัฒนธรรม ความคิดสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม มรดกทางวัฒนธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการปฏิบัติและการคิดในประเด็นการศึกษากับผู้คนโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ เพศ อายุ และอื่นๆ โดยได้ส่งเสริมนวัตกรรมต่างๆ ในพิพิธภัณฑ์ รวมถึงความร่วมมือข้ามขอบเขตความรู้ การเรียนรู้ทางดิจิทัลและออนไลน์ การตลาดและความคิดสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม การเข้าถึงวัฒนธรรม การเรียนรู้ข้ามรุ่น ประเด็นสาธารณะ โซเชียลมีเดีย การบูรณาการทรัพยากรพิพิธภัณฑ์ ฯลฯ พิพิธภัณฑ์มีวิธีการสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ เพื่อตอบสนองต่อกระแสร่วมสมัยและความคาดหวังของสังคม

บทบาทที่เพิ่มขึ้นของพิพิธภัณฑ์ในสังคมสูงวัย

เบีย โฮวี

หัวหน้าภัณฑารักษ์ มูลนิธิศิลปะอัลเบิร์ตเดอลาชาเปล ฟินแลนด์

ฟินแลนด์เป็นประเทศนอร์ดิกในตอนเหนือของยุโรป ซึ่งมีสถิติประชากรที่เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากตามจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงในฟินแลนด์นั้นพบได้มากกว่าในประเทศอื่นๆ แถบยุโรป โดยคาดการณ์ว่าอายุเฉลี่ยของวัยเกษียณจะเพิ่มขึ้นประมาณสิบปี ทั้งหญิงและชายจะมีอายุมากขึ้น นำมาซึ่งความท้าทายอันยิ่งใหญ่ต่อสังคม หรือมองในแง่บวกได้ว่าผู้คนจะมีสุขภาพที่ดีและกระฉับกระเฉงกว่าเมื่อก่อน

ในการบรรยายของฉัน ฉันพูดถึงความท้าทายที่พิพิธภัณฑ์ในเมืองกำลังจะเผชิญหน้ากับจำนวนประชากรสูงอายุที่เพิ่มขึ้น จะมุ่งเน้นไปที่พิพิธภัณฑ์ในเมืองปอร์ (Pori) และเมืองตุร์กู (Turku) นั้นมีส่วนร่วมกับผู้สูงอายุในงานมรดกทางการศึกษาและวัฒนธรรมอย่างไร โดยยกตัวอย่างกิจกรรมที่ทางพิพิธภัณฑ์ได้จัดทำร่วมกับผู้สูงอายุ และยังพูดถึงกลยุทธ์การเข้าถึงวัฒนธรรมและแผนปฏิบัติการตามมาตรฐานของพิพิธภัณฑ์ในฟินแลนด์เนื่องจากกฎหมายที่กำหนดโดยรัฐบาลฟินแลนด์

ประชากรสูงอายุเป็นเรื่องที่ท้าทาย แต่ก็ยังเป็นประโยชน์ต่อพิพิธภัณฑ์เช่นกัน

เบีย โฮวี หัวหน้าภัณฑารักษ์ มูลนิธิศิลปะอัลเบิร์ตเดอลาชาเปล ฟินแลนด์ (The Albert de la Chapelle Art Foundation) ปัจจุบันมูลนิธิ กำลังจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ศิลปะแห่งใหม่ โดยจะเปิดตัวในปี 2022 ในภูมิภาคราเซปอร์ (Raasepori) เดิมทีเบีย โฮวี เคยเป็นภัณฑารักษ์พิพิธภัณฑ์ศิลปะปอร์และพิพิธภัณฑ์ตุร์กู และได้ทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกในประเด็นการมีส่วนร่วมในงานมรดกทางวัฒนธรรมและงานพัฒนาวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม

พิพิธภัณฑ์ แหล่งเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ในมุมมองของเอเชีย ตะวันออก

โทมัส ควน ผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยวัยที่สาม สิงคโปร์

พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ที่มีทั้งวัตถุพิพิธภัณฑ์ โบราณวัตถุ และองค์ความรู้ต่างๆ ถือเป็นแหล่งข้อมูลชุมชนที่มีประโยชน์ในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ พิพิธภัณฑ์ทำหน้าที่จัดเก็บเรื่องราวความทรงจำมากมายที่สะท้อนคุณค่าสังคมและวัฒนธรรมชุมชน ตลอดจนความรู้ทางประวัติศาสตร์ สำหรับผู้สูงอายุบางคนพิพิธภัณฑ์เปรียบเสมือนบ้านที่มีทั้งความทรงจำที่ดีและไม่ดีที่รอการบอกเล่าสู่คนรุ่นหลัง

ในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ที่ผ่านมา พิพิธภัณฑ์หลายแห่งได้จัดนิทรรศการเสมือนเพื่อดึงดูดผู้สูงอายุ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุเอเชียทำให้การเรียนรู้นั้นสนุกและได้ผล สารคดีอัตชีวประวัติของผู้ก่อตั้งพิพิธภัณฑ์และศิลปินยอดเยี่ยมมักมีการดูแลเป็นอย่างดี ด้วยจำนวนผู้สูงอายุที่มากขึ้นในปัจจุบัน จึงอาจจำเป็นต้องผนวกเรื่องเล่าที่มีอัตชีวประวัติของผู้สูงอายุ สารคดีไลฟ์สไตล์ชีวิตประจำวันที่มีประโยชน์สำหรับชีวิตลูกหลานในอนาคต การสะสมอัตชีวประวัติของผู้สูงอายุสามารถเป็นฐานข้อมูลสำหรับการเรียนรู้ออนไลน์อย่างไม่เป็นทางการระหว่างพิพิธภัณฑ์และผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น และภูมิภาคที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมและชุมชนอีกด้วย

โทมัส ควน

ผู้ก่อตั้ง มหาวิทยาลัยวัยที่สาม สิงคโปร์
อดีตประธานสหพันธ์เอเชียตะวันออกเพื่อการศึกษาผู้ใหญ่ (East Asia Federation for Adult Education : EAFAE)
สมาชิก PIMA (Promoting, Interrogating and Mobilising Adult Learning and Education)
นักวิชาการสมาคมเบต้า ฟี (Beta Phi Society) สหรัฐอเมริกา

วงอภิปราย

ความเข้าใจต่างวัฒนธรรมหรือกระบวนการค้น

ผู้อภิปราย อภินันท์ ธรรมเสนา

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

1) เชื่อมรุ่น...วัยใสกับวัยเซียนในยุคดิจิทัล

ชิวลิทธิ์ บุญเกียรติ และพิมพ์ผกา ทรายข้าว

องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ

2) สองวัย...หัวใจเดียวกัน

วิภาดา ศุภรัฐปรีชา

ศูนย์สถาปัตยกรรมล้านนา คุ่มเจ้าบุรีรัตน์ (มหาอินทร์)

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

3) พิพิธภัณฑ์โนราเต็ม-วิน-วาดกับการสืบทอดข้ามรุ่นด้วยการเพิ่มพื้นที่ออนไลน์

ผศ. ดร. เขียวชัย อิศรเดช

วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ความเข้าใจต่างวัฒนธรรมหรือกระบวนการค้น

ผู้อภิปราย อภินันท์ ธรรมเสนา

หัวหน้ากลุ่มงานสื่อสารความรู้และเครือข่ายสัมพันธ์

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

การศึกษา

2548 ศศ.บ (เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2553 สม.ม. (มานุษยวิทยา) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ความสนใจทางวิชาการ

มานุษยวิทยาการสื่อสาร ชาติพันธุ์กับการพัฒนา วัฒนธรรม

ร่วมสมัยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การพัฒนาเด็กและเยาวชน

เชื่อมรุ่น...วัยใสกับวัยเซียนในยุคดิจิทัล ชีวสิทธิ์ บุญเกียรติ และพิมพ์ผกา ทรายจำว องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ

เชื่อมรุ่น...วัยใสกับวัยเซียนในยุคดิจิทัล เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการที่พัฒนาต่อเนื่องมาจากกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีเพื่อผู้สูงวัยที่องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติดำเนินการระหว่าง พ.ศ. 2559-2562 งานวิจัยนี้อาศัยแนวคิดการส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างรุ่น หรือ intergenerational learning programs ในการออกแบบกิจกรรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนาอาสาสมัครเยาวชนให้มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้ในผู้สูงวัยและปัญหาเบื้องต้นในความรู้และความเข้าใจดิจิทัลพื้นฐาน 2) พัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการสื่อสารความรู้และความเข้าใจดิจิทัลในบางประเด็น กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยได้แก่ อาสาสมัครเยาวชนสี่คน และอาสาสมัครวัยกลางคนหนึ่งคน ทุกคนมีประสบการณ์ในการตอบคำถามหรือช่วยแก้ปัญหาการใช้งาน แอปพลิเคชันและโปรแกรมคอมพิวเตอร์

โครงการวิจัยพัฒนาหลักสูตรอบรมอาสาสมัครใช้การผสมผสานระหว่างโมเดลการออกแบบการเรียนรู้แบบ ADDIE and Design Thinking โดยเน้นให้เยาวชนเข้าใจความรู้ดิจิทัลเบื้องต้น และเข้าใจถึงเครื่องมือในการออกแบบการเรียนรู้สำหรับผู้สูงวัย โดยอาสาสมัครเยาวชนระบุประเด็น “การรู้เท่าทันข่าวสารออนไลน์” เป็นเนื้อหาหลักในการพัฒนากิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย ความหมายของข่าวปลอม ข้อสังเกตของข่าวปลอม การตรวจสอบแหล่งที่มาของข่าว การใช้ search engine ในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข่าว การออกแบบเกม และการพัฒนา check list ซึ่งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบข่าวสาร ก่อนตัดสินใจว่าต้องการ แชร์ข่าวทางสื่อออนไลน์หรือไม่

เนื่องจากสถานการณ์โควิด โครงการไม่สามารถนำอาสาสมัครเยาวชนทดลองใช้เนื้อหาการเรียนรู้กับกลุ่มประชากรเป้าหมายซึ่งเป็น

ผู้สูงวัยได้ โครงการจึงเปลี่ยนเป็นเชิญเจ้าหน้าที่รักษาความสะอาดของ พิพิธภัณฑ์อายุ 55-59 ปี จำนวน 10 คนเข้าร่วมโครงการ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสนใจการใช้แอปพลิเคชันประเภทการสืบค้นข้อมูลมากที่สุด

ยิ่งไปกว่านั้น การศึกษาพบว่า ในการสื่อสารความรู้ระหว่างผู้คนต่างวัยนั้น จะต้องประกอบด้วย 1) การอธิบายด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายและใช้ถ้อยคำที่เหมาะสม 2) การรับรู้ข่าวสารผ่านช่องทางอื่นๆ เช่น โทรทัศน์ส่งผลให้ผู้ใหญ่ไม่ได้เชื่อข่าวสารจากสื่อออนไลน์ทั้งหมด สิ่งที่สำคัญที่สุดนั้น จากการทำกิจกรรมร่วมกับผู้ใหญ่และผู้สูงวัย เยาวชนสามารถเห็นบทบาทของตนในสังคมในฐานะอาสาสมัคร ซึ่งต้องประกอบด้วยการสร้างทัศนคติเชิงบวก และความพร้อมในการเรียนรู้กับผู้คนต่างวัย

ชวลิตธิ์ นุณยเกียรติ

นักวิชาการ 5 กองวิจัยและบริการวิชาการ
ศูนย์พัฒนาความตระหนักรู้ด้านวิทยาศาสตร์แห่งชาติ
องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.)

การศึกษา

- 2540 ศิลปศาสตรบัณฑิต (มานุษยวิทยา)
(เกียรติคุณอันดับหนึ่ง) มหาวิทยาลัยศิลปากร
- 2543 Maîtrise d'ethnologie (mention : bien),
Université de Lyon 2-Lumières, France

ความสนใจ

งานสำรวจพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย พิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย
เพื่อนบ้าน ประวัติศาสตร์สาธารณะกับพิพิธภัณฑ์อนุสรณ์
สถาน ปฏิบัติการจดหมายเหตุส่วนบุคคล

พิมพ์ผกา ทรายข้าว

วิทยากร กองวิจัยและบริการวิชาการ
ศูนย์พัฒนาความตระหนักรู้ด้านวิทยาศาสตร์แห่งชาติ
องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.)

การศึกษา

- 2546 บริหารธุรกิจบัณฑิต (คอมพิวเตอร์ธุรกิจ)
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- 2551 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการศึกษา)
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ความสนใจ

การถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับผู้สูงอายุ เทคนิคการสื่อสารใน
พิพิธภัณฑ์ การออกแบบบทเรียนสำหรับ eLearning การจัด
ฝึกอบรม

สองวัย...หัวใจเดียวกัน

วิภาดา ศุภรัฐปรีชา

ศูนย์สถาปัตยกรรมล้านนา คัมเจ้าบุรืรัตน์ (มหาอินทร์)

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สองวัย...หัวใจเดียวกัน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ที่มุ่งเน้นการใช้กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านศิลปะและสถาปัตยกรรมล้านนาสำหรับเด็กและผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจจากการใช้กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการจัดกิจกรรมแต่ละประเภท เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กและผู้สูงอายุ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นครอบครัวที่มีเด็ก อายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไป และมีผู้สูงอายุ อายุ 60 ปีขึ้นไปในจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กและผู้สูงอายุ จำนวน 24 ราย โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม การสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการศึกษาพบว่า

1. เด็กทุกกลุ่มอายุและผู้สูงอายุในวัยต้น (อายุ 60-69 ปี) มีความพึงพอใจมากที่สุดต่อการใช้กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านศิลปะและสถาปัตยกรรมล้านนา (คุ้ม วัด บ้าน) สอดแทรกสาระความรู้ระหว่างการทำทัศนศึกษา ณ สถานที่จริงแต่ละแห่ง ร่วมกับการทดลองทำหรือฝึกปฏิบัติเสริมการเรียนรู้เพิ่มเติม โดยมีความเห็นว่าเป็นการเปิดประสบการณ์ใหม่ๆ และได้รับความรู้และความเพลิดเพลินได้ในเวลาเดียวกัน

2. กลุ่มผู้สูงอายุในวัยกลาง (อายุ 70-79 ปี) มีความพึงพอใจมากที่สุดในกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านการใช้สื่อและ

เทคโนโลยีสมัยใหม่ อาทิ การรับชมผ่านวีดิทัศน์ การเข้าร่วมกิจกรรม Facebook Live การค้นคว้าผ่านเว็บไซต์ หรือการใช้แว่น VR โดยเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่เคยสัมผัส มีความตื่นตาตื่นใจ และกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น ประกอบกับส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการทัศนศึกษา ณ สถานที่จริง จะไม่สะดวกในการเดินทางอันเนื่องมาจากประสบปัญหาด้านสุขภาพและความปลอดภัย และ มีความพึงพอใจในระดับมากสำหรับกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้โดยใช้กิจกรรมศิลปะ (วาดภาพ ระบายสีสถานที่สำคัญทางด้านสถาปัตยกรรมล้านนา) ร่วมกับเด็กในครอบครัว โดยเห็นว่าเป็นการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างง่าย และสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว ทั้งนี้พบว่าเด็กกลุ่ม อายุ 7-10 ปี จะมีความพึงพอใจมากที่สุดในการทำกิจกรรมศิลปะ (วาดภาพ ระบายสีสถานที่สำคัญทางด้านสถาปัตยกรรมล้านนา) และเด็กกลุ่ม อายุ 11-12 ปี จะมีความพึงพอใจมากที่สุดในกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านการใช้สื่อ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ร่วมกับผู้สูงอายุในวัยกลาง

3. ข้อคิดเห็นต่อการพัฒนารูปแบบกิจกรรมแต่ละประเภท พบว่าส่วนใหญ่ผู้สูงอายุมีความเห็นว่าการได้ทำกิจกรรมร่วมกับเด็กในครอบครัวทุกรูปแบบเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ สร้างความสุข ประสบการณ์ที่ดี และช่วยลดช่องว่างระหว่างวัย โดยมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านศิลปะและสถาปัตยกรรมล้านนา ควรปรับให้เข้ากับสถานการณ์ในยุคปัจจุบันและช่วยเสริมทักษะการเรียนรู้ให้กับเด็ก ช่วยสร้างความผ่อนคลายจากการเรียนของโรงเรียน โดยมุ่งเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างเด็ก ผู้สูงอายุและบุคคลในครอบครัว เพื่อให้เกิดความเข้าใจและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างวัยควบคู่ไปกับการเลือกใช้สื่อหรือเทคโนโลยีที่น่าสนใจให้เหมาะสมในแต่ละกลุ่มอายุของเด็กและผู้สูงอายุ

วิภาดา ศุภรัฐปรีชา

ศูนย์สถาปัตยกรรมล้านนา คู่แม่เจ้าบุรีรัตน์ (มหาอินทร์)
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การศึกษา

- 2535 วิทยาศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 2543 เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 2553 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทางวัฒนธรรม)
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความสนใจ

การวิจัยทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม เด็กและผู้สูงอายุ เพลงลูกทุ่งและลูกกรุง

พิพิธภัณฑิโนราติม-วิน-วาดกกับการสืบทอดจำรุ่นด้วยการ เพิ่มพื้นที่ออนไลน์

ผศ. ดร. เรียงชัย อิศรเดช

วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

พิพิธภัณฑิที่ชีวประวัติและผลงานของบูรพศิลปิน “โนราติม เมือง
ตรัง” และโนราวิน โนราวาดคู่ชีวิต ตั้งอยู่ในทาว์นเฮาส์หนึ่งห้องใน
หมู่บ้านจัดสรรลาภูนาที่ห่างจากตัวเมืองหาดใหญ่ หัวใจของพิพิธภัณฑิ
นี้คือการมี “หัวใจที่ไม่ไหม้” ของโนราติมที่ได้มาหลังการเผาศพ ซึ่ง
กลายเป็นที่สนใจกล่าวขวัญของผู้คนจะมาดูด้วยตาตนเองและมา
สักการะขอพร พิพิธภัณฑิจึงมิได้เก็บเพียงวัตถุจัดแสดงแต่มีสถานภาพ
เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในทางการไหว้ครุหมอโนราไปด้วย ปัญหาของ
พิพิธภัณฑิมีหลายประการ เช่น การอยู่ในพื้นที่ที่เข้าถึงยาก ขาดแคลน
กำลังทรัพย์และกำลังคนในการดูแลจัดการ พิพิธภัณฑิไม่เป็นที่รู้จัก ที่
เป็นปัญหาหนักที่สุดคือการขาดช่วงของการสืบทอดมรดกวัฒนธรรม

โครงการโนราล่าแสงเหนือ เป็นผลลัพธ์ของแนวคิดในการดึงจุด
อ่อนเรื่องช่องว่างระหว่างรุ่นมาใช้ให้กลายเป็นจุดแข็ง จากเดิมที่
พิพิธภัณฑิดูแลโดยผู้สูงอายุ ขาดคนสืบทอดองค์ความรู้มรดกวัฒนธรรม
พิพิธภัณฑิปรับตัวด้วยการหันมาสร้างสัมพันธ์และทำงานกับเยาวชน
เป็นหลัก นอกเหนือจากการฝึกพ็อนรำถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยผู้สูงวัย
ให้เยาวชนเพื่อสร้างรายได้จากการแสดงแล้ว ยังใช้สื่อออนไลน์มานำ
เสนอกิจกรรมของเยาวชน เพื่อให้สื่อออนไลน์ทำหน้าที่ดึงความสนใจ
ของคนให้เข้ามาดูพิพิธภัณฑิในสถานที่จริง ตลอดจนเพื่อขยายพื้นที่
ความเข้าใจในเรื่องโนราให้ก้าวพ้นจากการผูกขาดในท้องถิ่น

“โนราล่าแสงเหนือ” เป็นมโนทัศน์ที่พิพิธภัณฑิใช้จุดประกาย
ความฝันให้เยาวชนนำโนราออกเดินทางไปล่ามากหลังภาพให้การรำ
โนราในที่ต่าง ๆ จุดประกายฝันให้ไกลว่าจะไปรำกับแสงเหนือเพื่อ
สื่อสารถึงวิญญาณของบรรพชนผู้ล่วงลับซึ่งเหมือนแสงเหนือสุดขอบ

ฟ้าที่จับต้องไม่ได้แต่รับรู้ได้ วันหนึ่งจะไปให้ถึงเพื่อเก็บภาพการรำที่มีแสงเหนือเป็นฉากหลัง

การเริ่มออกล่าจากหลังภาพส่งผลให้พิพิธภัณฑ์ได้รับความสนใจตามการนำเสนอด้วยภาพใหม่ๆ เกิดความหลากหลายของเนื้อหาที่นำเสนอออนไลน์และได้รับความสนใจจากผู้คนในกลุ่มที่กว้างขึ้น ตั้งแต่กลุ่มคนรักโนรา คนสนใจพิพิธภัณฑ์ เด็ก ๆ ที่สนใจดูรูปสวย ๆ กลุ่มที่สนใจภาพถ่ายและการท่องเที่ยว เกิดการอาสาถ่ายภาพโนรา โดยช่างภาพอาสาสมัคร ภาพถ่ายได้กลายเป็นตัวเชื่อมผู้คนหลายฝ่ายเป็นแรงกระตุ้นให้เยาวชนอยากเข้าร่วมพร้อมกับเกิดความพยายามที่พัฒนาตนเพื่อจะทำการล่าแสงเหนือเป็นจริง เช่น การฝึกทักษะด้านภาษาอังกฤษ การเรียนการแสดงแบบสากล นอกจากนี้โครงการยังได้รับการสนับสนุนทุนโดยผู้สนใจเป็นระยะ เกิดการขยายความรู้ในพื้นที่สื่ออื่นๆ ความภูมิใจและการรวมตัวกันทำให้เยาวชนเข้ามาร่วมงานในพิพิธภัณฑ์ เช่น งานเก็บกวาด จัดแต่งสถานที่และจัดระเบียบข้อมูล การรวมตัวของเยาวชนนำพาผู้ปกครองให้เข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของลูกหลาน ก่อให้เกิดการขยับทางเศรษฐกิจสู่การเปิดร้านขายเครื่องดื่มและอาหารเล็กๆ ในพื้นที่พิพิธภัณฑ์ เกิดช่องทางให้คนในหมู่บ้านสนับสนุนพิพิธภัณฑ์ด้วยการสั่งอาหาร ส่งผลให้พิพิธภัณฑ์ที่เคยเปิดปิดตามการนัด กลายมาเป็นเปิดเกือบทุกวัน มีรายได้และได้รับการยอมรับจากคนในหมู่บ้านในฐานะจุดนัดพบ

เครื่องมือและช่องทางร่วมสมัยเช่นช่องทางออนไลน์สามารถเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่จริงและพื้นที่เสมือน เชื่อมโยงคนหลายชั่วรุ่นคนไม่เพียงผู้สูงวัยและเยาวชน ส่งผลต่อการรู้และสร้างแนวทางใหม่ของพิพิธภัณฑ์ ให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ก้าวข้ามข้อจำกัดเดิมของพื้นที่กายภาพ และส่งผลต่อการหวนกลับมาให้ความสนใจที่จะถ่ายทอดมรดกวัฒนธรรมที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

ผศ. ดร. เอี่ยมชัย อิศรเดช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์

วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

การศึกษา

- 2528 อักษรศาสตรบัณฑิต (ศิลปะการละคร)
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2542 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (มานุษยวิทยา)
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
- 2558 ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต (นิเทศศาสตร์)
มหาวิทยาลัยรังสิต

ความสนใจ

การพัฒนาผู้ชมในพิพิธภัณฑ์ การทำเรื่องเล่า การออกแบบ
เนื้อหาในนิทรรศการ นิทรรศการ งานการตลาดในพิพิธภัณฑ์
ประวัติศาสตร์ศิลปะ เพศสภาพ วัฒนธรรมพื้นบ้าน การละเล่น
พิธีกรรม ความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลาย
ทางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สิ่งเหนือธรรมชาติ ศาสนา

การสร้างสรรค์และนวัตกรรม

ผู้อภิปราย ดร. เดชรัตน์ สุขกำเนิด

นักวิชาการอิสระ

1) การพัฒนาสุขภาพและชะลออาการสมองเสื่อมในผู้สูงอายุผ่านบอร์ดเกมเรื่องเล่าจากงานศิลปะ

เมธาวี กิตติอารมณ์พล และนัฐกานต์ ภูรุ่งฤทธิ์

หอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร

2) การพัฒนาบอร์ดเกมสำหรับผู้สูงอายุเพื่อการเข้าถึงเนื้อหาพิพิธภัณฑ์เมืองนครราชสีมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภณิดา แก้วกูร

สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

3) กล้องพิพิธภัณฑ์สำหรับผู้วัยติดเตียง

กาญจนา จีโน ณิชฎฐิ์ภัสร์ ผลาพฤกษ์ และ กณธิชา เตชะพกาพงษ์

การสร้างสรรค์และนวัตกรรม

ผู้อภิปราย ดร.เชษฐิต สุขกำเนิด

นักวิชาการอิสระ

ผู้อำนวยการ Think Forward Center

ผู้ร่วมก่อตั้ง Deschooling Game

การศึกษา

2532 วท.บ. (พัฒนาผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกษตร),
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

2535 วท.ม. (เศรษฐศาสตร์เกษตร) มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.

2540 M.A. (Agricultural and Rural Development)
Institute of Social Studies, The Netherland

2551 PhD (Planning and Development), Aalborg
University, Denmark

ความสนใจ

การออกแบบเกมเพื่อการเรียนรู้ เศรษฐศาสตร์เกษตรและการ
พัฒนาชนบท กระบวนการนโยบายสาธารณะ เศรษฐศาสตร์
ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

โครงการพัฒนาสุขภาพและชะลออาการสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ ผ่านบอร์ดเกมเรื่องเล่าจากงานศิลปะ

เมธาวิ กิตติอากรณพล และ บัษฏกานต์ ภูรุ่งฤทธิ์
หอศิลปมหาวิทยาลัยศิลปากร

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางในการผลิตสื่อการเรียนรู้บอร์ดเกมที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพ และช่วยชะลออาการสมองเสื่อมสำหรับผู้สูงอายุระยะต้นที่มีอายุ 60-69 ปี โดยนำภาพผลงานศิลปะจากคลังสะสมของมหาวิทยาลัยศิลปากรมาพัฒนาในรูปแบบการ์ดเกมมุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุได้ฝึกความจำระยะสั้นจากการเปิดการ์ดภาพผลงานศิลปะ สะสมการ์ดภาพให้ครบตามเงื่อนไข และเล่าเรื่องตามโจทย์ที่ได้รับให้สำเร็จเพื่อเป็นผู้ชนะ จากการศึกษาและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทำให้สรุปแนวทางพัฒนาเกมและข้อคำนึง ดังนี้ 1) การเลือกภาพผลงานศิลปะที่เหมาะสม เป็นมิตรและเข้าใจง่าย 2) วิธีการเล่นเกมไม่ซับซ้อน ไม่สร้างความกดดันให้ผู้สูงอายุ ใช้เวลาในการเล่นราว 15-40 นาที 3) วัสดุที่ใช้ในการผลิตการ์ดมีขนาดที่เหมาะสม หยิบจับได้สะดวก รวมถึงการออกแบบส่วนต่าง ๆ และกราฟิกที่สามารถเข้าใจได้ง่าย มีขนาดและรูปแบบอักษรที่อ่านง่าย 4) ภาษาและภาพประกอบที่ใช้ในการอธิบายเกมและจัดทำคู่มือเป็นภาษาไม่ทางการ กระชับและเข้าใจง่าย จากการทดลองเล่นบอร์ดเกมเรื่องเล่าจากงานศิลปะนี้พร้อมสังเกตพฤติกรรมและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุระยะต้นสามารถสรุปได้ว่าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในการเล่นการ์ดเกมนี้ เกมมีส่วนช่วยให้ผู้สูงอายุได้ฝึกความจำระยะสั้น มีส่วนกับการเล่นเกมเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับงานศิลปะหลังจากเล่นเกมช่วยพัฒนาทักษะในการเข้าถึงสื่อซึ่งมีส่วนช่วยด้านสมองและจิตใจสามารถชะลออาการสมองเสื่อมที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี

เมธาวี กิตติอาภรณ์พล

นักวิชาการอุดมศึกษา (ฝ่ายกิจกรรมการศึกษา)
หอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร

การศึกษา

- 2555 อักษรศาสตรบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ)
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- 2560 ศิลปมหาบัณฑิต (ทฤษฎีศิลป์) คณะจิตรกรรม
ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร

ความสนใจ

ศิลปะ นิทรรศการ วัฒนธรรมร่วมสมัย สื่อการเรียนรู้
การเรียนรู้ตามอัธยาศัย การพัฒนาผู้ชมในพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์

นัฐกานต์ ภูรุ่งฤทธิ์

นักวิชาการอุดมศึกษา (ฝ่ายกิจกรรมการศึกษา)
หอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร

การศึกษา

- 2558 ศิลปบัณฑิต (เครื่องเคลือบดินเผา)
คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ความสนใจ

ศิลปะ งานออกแบบ เกม บอร์ดเกม การท่องเที่ยว

การพัฒนาบอร์ดเกมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อการเข้าถึงเนื้อหาพิพิธภัณฑ์เมืองนครราชสีมา ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนิดา แก้วกูร สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

พิพิธภัณฑ์เมืองนครราชสีมาเป็นพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงเนื้อหาเกี่ยวกับจังหวัดนครราชสีมา เปิดให้เข้าชมทั้งสถานที่จริงและเข้าชมพิพิธภัณฑ์เสมือนพิพิธภัณฑ์คำนึงถึงกลุ่มผู้สูงอายุและประชาชนกลุ่มอื่นที่ไม่สามารถเดินทางมาเยี่ยมชมหรือใช้บริการผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จึงเกิดแนวคิดในการแปลงเนื้อหาของพิพิธภัณฑ์ลงสื่อบอร์ดเกมเพื่อส่งต่อเนื้อหาถึงกลุ่มผู้สูงอายุโดยอาศัยจุดเด่นของเกม ได้แก่ ความสนุก การมุ่งสู่เป้าหมาย กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่น และการเรียนรู้ซ้ำๆ ผ่านประสบการณ์ที่ถูกต้องแบบในรูปแบบของเกมโดยคำนึงถึงความเหมาะสมในการใช้งานของผู้สูงอายุ เพื่อเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงเนื้อหาและกระตุ้นให้สนใจพิพิธภัณฑ์เมืองนครราชสีมาได้มากขึ้น การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบบอร์ดเกมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ และ 2) เพื่อพัฒนาบอร์ดเกมสำหรับผู้สูงอายุเพื่อการเข้าถึงเนื้อหาพิพิธภัณฑ์เมืองนครราชสีมา

การดำเนินงานเริ่มจากการศึกษา เลือกและปรับแต่งเนื้อหาของพิพิธภัณฑ์เมืองนครราชสีมาที่เหมาะสมกับการนำเสนอในรูปแบบบอร์ดเกม จากนั้นศึกษารูปแบบ กลไกบอร์ดเกมที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงอายุจากเอกสารและการสัมภาษณ์ และได้เลือกเนื้อหาเรื่อง “ชาติพันธุ์ในจังหวัดนครราชสีมา” จัดทำต้นแบบบอร์ดเกม และนำไปทดลองเล่นกับกลุ่มผู้สูงอายุ 10 คน โดยสังเกตพฤติกรรมและสัมภาษณ์ระหว่างเล่นเพื่อนำมาปรับปรุงบอร์ดเกม

จากการศึกษาพบว่า องค์ประกอบที่ควรคำนึงถึงในการออกแบบบอร์ดเกมสำหรับผู้สูงอายุมี 3 ด้าน คือ 1) ด้านการนำเสนอเนื้อหา ควรมีวัตถุประสงค์เพื่อการรับรู้การมีอยู่ของเนื้อหา มากกว่ามุ่งหวังให้เกิดทักษะ การนำไปใช้หรือปรับเปลี่ยนทัศนคติ และหลีกเลี่ยงการประเมินผลหรือสรุปความรู้จากการเล่น เนื่องจากผู้สูงอายุอาจรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองลดลงเมื่อถูกตัดสิน ควรเลือกเนื้อหาที่สามารถเข้าใจได้ด้วยการนำมาจับคู่ จัดหมวดหมู่หรือจัดเรียง เนื้อหาที่เลือกใช้จึงควรมีการจัดหมวดหมู่ไว้แล้วหรือมีลำดับเวลาของเนื้อหาชัดเจน ไม่ควรกว้างหรือให้จินตนาการในการผูกเรื่องราวมากเกินไปเพราะอาจส่งผลให้ผู้เล่นสับสน 2) ด้านการออกแบบกติกา ผู้เล่นแต่ละคนควรมีขั้นตอนการเล่นในแต่ละรอบไม่เกิน 3 ขั้นตอน เช่น หยิบการ์ด นำมาเรียง และจบรอบ และไม่จำเป็นต้องใช้ส่วนเสริมของเกมมาช่วยในการตัดสินใจ หลีกเลี่ยงการใช้ความจำ เนื่องจากลักษณะทางกายภาพของผู้สูงอายุ จะจดจำสถานการณ์เฉพาะหน้าได้แค่นระยะเวลาสั้น หากมีขั้นตอนหรืออุปกรณ์การเล่นจำนวนมาก อาจส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อเกม สำหรับการแพ้ชนะของเกมควรมีการเสี่ยงทายหรือดวงมาเป็นตัวแปร เพื่อให้ผู้สูงอายุที่เล่นแพ้ไม่เกิดความรู้สึกว่าเป็นเพราะตนเองด้อยกว่าผู้เล่นคนอื่นแต่เป็นเพราะมีปัจจัยอื่น เช่น การทอยลูกเต๋า มาเป็นผลกระทบ และควรกำหนดเวลาเล่นให้สามารถเล่นจบได้ภายใน 20-30 นาทีเพื่อป้องกันความเหนื่อยล้าของร่างกาย 3) ด้านการออกแบบสื่อในบอร์ดเกม ควรคำนึงถึงข้อจำกัดในการอ่านเป็นหลัก เกมควรสื่อสารจากข้อความตัวอักษรให้น้อยที่สุดโดยเปลี่ยนเป็นตัวเลข ภาพ หรือสัญลักษณ์สี หากจำเป็นต้องใช้ข้อความในการสื่อสาร ควรเลือกใช้แบบอักษรที่มีช่องว่างระหว่างอักษรและมีหัว ในที่นี้แนะนำให้ใช้แบบอักษร th-chara ขนาดของการ์ดที่ใช้สื่อสาร มีความกว้างไม่น้อยกว่า 6 เซนติเมตรและสูงอย่างน้อย 8 เซนติเมตร หรือตามขนาดไฟทั่วไป จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถหยิบและถือไว้บนมือได้ การใช้สีใน

การออกแบบการ์ด ควรเป็นสีที่มีความแตกต่างหรือตัดกันอย่างชัดเจน และมีสีสันสดใส เนื่องจากทางกายภาพแล้วผู้สูงอายุที่อายุเกิน 65 ปี จะต้องใช้ค่าความแตกต่างของสี 3 เท่าเพื่อแยกวัตถุที่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ พบว่าผู้สูงอายุที่ร่วมทดลองเล่นบอร์ดเกมสามารถเรียนรู้การเล่นบอร์ดเกมที่ผลิตขึ้นมาสำหรับเด็กอายุไม่เกิน 7 ปี ได้หลากหลายเกม นั่นอาจหมายถึงผู้พัฒนาบอร์ดเกมสำหรับผู้สูงอายุ อาจศึกษากลไกและการออกแบบบอร์ดเกมจากกลุ่มเกมเหล่านี้ในการพัฒนาบอร์ดเกมสำหรับผู้สูงอายุต่อไป รวมทั้งอาจพัฒนาบอร์ดเกมในรูปแบบที่ผู้เล่นสามารถเล่นคนเดียว (Solo game) เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเล่นด้วยตนเองในยามที่ต้องการได้

ภณิดา แก้วกูร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์

สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

การศึกษา

2540 วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วิทยาการคอมพิวเตอร์)

สถาบันราชภัฏนครราชสีมา

2549 วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีสารสนเทศ)

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ความสนใจ

บอร์ดเกม การเรียนรู้ผ่านเกม การจัดการข้อมูล เทคโนโลยีใน

การปฏิบัติงาน เทคโนโลยีทางการศึกษา

กล่องพิพิธภัณฑ์ส่งถึงบ้าน เพื่อ ผู้สูงวัยติดเตียง กาญจนา จิโน, กณธิชา เตชะพภาพงษ์ และณัฐชภัทส์ ผลาพฤกษ์

เนื่องจากประเทศไทยกำลังจะเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย ผู้ศึกษาเห็นว่า กลุ่มผู้สูงวัยที่มีภาวะติดเตียงเป็นกลุ่มที่มีความลำบากในเรื่องการเดินทางมาใช้บริการพิพิธภัณฑ์ เพื่อสร้างความเท่าเทียมในการเข้าชม และใช้บริการจึงได้คิดโครงการกล่องพิพิธภัณฑ์ส่งถึงบ้านฯ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาและพัฒนารูปแบบนิทรรศการ วิธีการสื่อสาร และ ช่วยสร้างช่วงเวลาของกลุ่มคนข้ามวัยในครอบครัว ออกมาในลักษณะเป็นกล่องจำลองพิพิธภัณฑ์ศูนย์สถาปัตยกรรมล้านนาคุ้มเจ้าบุรีรัตน์

การทำงานของกล่องพิพิธภัณฑ์ฯ เป็นการสร้างภาวะเสมือนจริง (Virtual reality) จำลองการเดินทางเข้าสู่นิทรรศการแบบ 360 องศา ด้วยอุปกรณ์ (VR headset) ใช้งานร่วมกับ สมาร์ทโฟนของผู้ร่วมกิจกรรม ผู้วิจัยทดสอบประเมินความเป็นไปได้ที่นำมาใช้จริงทั้งหมด 2 ช่วง การทดสอบรอบที่ 1 มีเนื้อหาวิดีโอเสมือนเกี่ยวกับสถาปัตยกรรม 9 วัดในเชียงใหม่ และการทดสอบรอบที่ 2 มีเนื้อหาวิดีโอเสมือนจริงเรื่อง นครโบราณเวียงกุมกาม นอกเหนือจากวิดีโอเสมือนจริง กล่องพิพิธภัณฑ์ส่งถึงบ้านฯ ยังมีกิจกรรมที่สร้างให้เกิดการใช้เวลาร่วมกันทุกช่วงวัยในครอบครัว ได้แก่ โมเดลกระดาษระบายสีจำลองสถาปัตยกรรมล้านนา ถูกลมกลืนเทศกาลใส่ขันดอกเพื่อระลึกความทรงจำ วิธีการดำเนินกิจกรรมทั้งสองครั้ง เป็นลักษณะการยืมคืนระหว่างพิพิธภัณฑ์กับบ้าน ผู้ร่วมกิจกรรมภายในจังหวัดเชียงใหม่ ระยะเวลาครั้งละ 1 สัปดาห์มีผู้สูงวัยร่วมทดสอบทั้งหมด 20 คน

ผลการศึกษา พบว่า การใช้งานกล่องพิพิธภัณฑ์มีการใช้งานในระดับ ดี และ มีผู้สนใจเข้าร่วมโครงการจำนวนมาก และสิ่งที่ควรต่อยอด คือ การปรับให้การใช้งานกล่องให้สะดวกกับทุกคนในครอบครัว ผู้สูงวัยติดเตียงมากกว่านี้ ปรับรูปแบบการนำเสนอ อนาคตการมองเห็น สำหรับผู้ชมลักษณะนอน และเทคนิคการถ่ายทำให้มีผลต่อสุขภาพของผู้สูงวัย

กาญจนา จีโน

การศึกษา

2563 ศิลปบัณฑิต (จิตรกรรม) คณะวิจิตรศิลป์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ความสนใจ

การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นิยาย พอดแคสต์ ตำนานเมือง
เก่าแก่ ศิลปะสมัยใหม่

ณัฐธภัทร์ ผลาพุกษ์

การศึกษา

2562 ศิลปบัณฑิต (ศิลปะการถ่ายภาพ) คณะวิจิตรศิลป์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ความสนใจ

ประวัติศาสตร์การถ่ายภาพ การถ่ายภาพสงครามโลก
ยุคออนไลน์ สมัยปี 1980 งานศิลปะของแอนดี้ วอร์ฮอล
ศิลปินเกาหลีวง EXO เพลงเกาหลี ซีรีส์เกาหลี

กณิชา เตชะพกาพงษ์

การศึกษา

2563 ศิลปบัณฑิต (จิตรกรรม) คณะวิจิตรศิลป์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ความสนใจ

รถยนต์ การถ่ายภาพฟิล์ม รองเท้า สิ่งของวินเทจ

เรื่องเล่าและความทรงจำ

ผู้อภิปราย ผศ. สุดแดน วิสุทธิลักษณ์

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1) ชาญชราเล่าภาพอดีตย่านบางลำพู

ลลิตา อัครสกุลฤชา, เจนจิรา สีหราช และกานต์ภพ ภิญโญ

พิพิธบางลำพูและพิพิธภัณฑท์เหรียญ

กองส่งเสริมและพัฒนาทรัพย์สินมีค่าของรัฐ กรมธนารักษ์

2) โกะเก่ากับเรื่องเล่าเก่าแก่: การถ่ายทอดประสบการณ์และความผูกพัน
ที่มีต่อเมืองโคราชของผู้สูงอายุผ่าน สถานที่ เรื่องเล่า และข้าวของ
ชุดินันท์ ทองคำ

พิพิธภัณฑท์เมืองนครราชสีมา

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

3) “เรื่องเล่าย้อนวัย” การถ่ายทอดอุดมการณ์และประสบการณ์ทำงาน
ช่วงทศวรรษแรก (พ.ศ. 2509–2519) ของอดีตพนักงาน ธ.ก.ส.

นำพงศ์ ฉิมสุข

สถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)

เรื่องเล่าและความทรงจำ

ผู้อภิปราย ผศ. สุตแดน วิสุทธิลักษณ์

ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การศึกษา

2530 รบ. (การระหว่างประเทศ)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2534 สม.ม. (มานุษยวิทยา) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2548 การวิจัยขั้นสูงด้านมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัย

ปารีส 10 (Nanterre)

ความสนใจ

มานุษยวิทยาการเดินทาง มรดกวัฒนธรรมและพิพิธภัณฑ์

ศึกษา ภาพถ่ายและภาพยนตร์ทางชาติพันธุ์ พุทธศาสนาใน

เอเชีย

ชาญชราเล่าภาพอดีตย่านบางลำพู

ลลิตา อัครสกุลฤชา, เจนจิรา สีหราช และกานต์ภพ ภิญโญ

พิพิธบางลำพูและพิพิธภัณฑน์เหรียญ กองส่งเสริมและพัฒนา

ทรัพย์สินมีค่าของรัฐ กรมธนารักษ์

ย่านบางลำพูเป็นย่านที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในสมัยรัตนโกสินทร์ชุมชนในย่านนี้มีบทบาทสำคัญในการสืบสาน และรักษาภูมิปัญญาต่างๆ โดยเฉพาะผู้สูงอายุจำนวนมากในชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและสืบสานภูมิปัญญาตลอดจนในชุมชน รวมถึงการถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชน

พิพิธภัณฑน์เหรียญกษาปณ์และพิพิธบางลำพูตั้งอยู่ในย่านบางลำพู พิพิธภัณฑน์ให้ความสำคัญในการดำเนินงานเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้เข้าชมทุกรูปแบบ โดยที่ผ่านมามีการจัดกิจกรรมที่มีส่วนร่วมกับชุมชน ผ่านการขับเคลื่อนของผู้สูงอายุที่มีบทบาทในการสืบสานความรู้ภูมิปัญญาในชุมชน

ผู้ศึกษาเห็นว่า การรวบรวมเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาในชุมชนบางลำพูผ่านผู้สูงอายุในชุมชนเป็นเรื่องสำคัญ จึงได้จัดทำโครงการนี้ขึ้น โดยได้นำกระบวนการทางศิลปะ โดยเฉพาะการวาดภาพมาใช้ในการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ผ่านเรื่องเล่าของผู้สูงอายุในชุมชน ทั้งนี้ศิลปะเป็นศาสตร์ที่คนทุกช่วงวัยและทุกสภาวะสามารถเข้าถึงได้ อีกทั้งงานด้านประวัติศาสตร์ที่ได้นำการวาดรูปมาใช้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ จะส่งผลต่อกระบวนการคิดและการจดจำประวัติศาสตร์ได้ดีขึ้น

การศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ งานวิจัย เรื่องเล่าของผู้สูงอายุในชุมชน คัดเลือกประเด็นหัวข้อที่วาดภาพโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม คัดเลือกอาสาสมัครจากเด็กและเยาวชนในย่านบางลำพู เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

มาวาดภาพจำนวน 10 คน จัดกิจกรรมและถ่ายทอดความรู้เพื่อกระตุ้นให้เด็กเยาวชนอาสาสมัครเกิดการเรียนรู้และการตั้งคำถามเกี่ยวกับประเด็นที่จะวาดภาพผ่านการประชุมในระบบซูม (Zoom) การตั้งกลุ่มไลน์ (Line) การมอบใบงาน โดยเด็กและเยาวชนอาสาสมัครได้คัดเลือกหัวข้อในการวาดภาพ จำนวน 7 หัวข้อ คือ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พิพิธบางลำพู ธรรมชาติ ปานถม การทำทอง โรงเรียนอัมพรไพศาล และเรือชนข้าวสาร ภายหลังเลือกหัวข้อได้จัดส่งชุดวาดภาพ ประกอบด้วยสมุดกระดาษวาดภาพ สีไม้ระบายน้ำ ดินสอ ยางลบ กบเหลา และคิวอาร์โค้ด (QR CODE) ข้อมูลหัวข้อที่วาดภาพ เพื่อเป็นช่องทางในการรวบรวมข้อมูล โดยเด็กเยาวชนอาสาสมัครได้วาดภาพพิพิธบางลำพู จำนวน 3 ภาพ ปานถม จำนวน 2 ภาพ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พิพิธบางลำพู ธรรมชาติ ปานถม การทำทอง โรงเรียนอัมพรไพศาล และเรือชนข้าวสาร หัวข้อละ 1 ภาพ

ในช่วงดำเนินโครงการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาค่อนข้างรุนแรงในชุมชนบางลำพู ทำให้มีข้อจำกัดในการลงพื้นที่สัมภาษณ์ ผู้ศึกษาใช้การสัมภาษณ์ผู้สูงอายุผ่านทางโทรศัพท์ตามความพร้อมและความสมัครใจ การทำกิจกรรมกับเด็กเยาวชน ส่วนใหญ่เป็นผ่านระบบออนไลน์ ทำให้บางกิจกรรมมีข้อจำกัดในการถ่ายทอดความรู้ รวมถึงการดำเนินกิจกรรม แต่การเรียนรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์ย่านบางลำพูผ่านการวาดภาพ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนเกิดการตั้งคำถาม และสนุกในการได้เรียนรู้เรื่องราวของชุมชนบางลำพูที่ไม่เคยรู้มาก่อน ได้ทักษะการวาดภาพ การตั้งคำถามและการถ่ายทอดเรื่องราว ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ทั้งนี้ หากมีการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้สูงอายุเพื่อรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม และมีกิจกรรมร่วมระหว่างเด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุในชุมชนเพิ่มขึ้น จะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างรุ่นและเกิดการพูดคุยโต้ตอบซักถามเรื่องเล่ากับผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น

ลลิตา อัครสกุลฤชา
ภัณฑารักษ์ชำนาญการ
กองส่งเสริมและพัฒนาทรัพย์สินมีค่าของรัฐ กรมธนารักษ์

การศึกษา

- 2554 ศิลปศาสตรบัณฑิต (โบราณคดี) เกียรตินิยมอันดับ 2
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
2560 ศิลปศาสตรบัณฑิต (การจัดการทรัพยากรทาง
วัฒนธรรม) คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

ความสนใจ

ประวัติศาสตร์ชุมชน ประวัติศาสตร์เงินตรา การออกแบบเพื่อ
ทุกคน โบราณคดี การจัดทำสื่อออนไลน์

เจนจิรา สีหราช
ภัณฑารักษ์ปฏิบัติการ
กองส่งเสริมและพัฒนาทรัพย์สินมีค่าของรัฐ กรมธนารักษ์

การศึกษา

- 2555 ศิลปศาสตรบัณฑิต (โบราณคดี) เกียรตินิยมอันดับ 2
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

ความสนใจ

ประวัติศาสตร์ชุมชน โบราณคดี สื่อการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

กานต์ภพ พิญโญ
ภัณฑารักษ์ปฏิบัติการ
กองส่งเสริมและพัฒนาทรัพย์สินมีค่าของรัฐ กรมธนารักษ์

การศึกษา

- 2559 ศิลปศาสตรบัณฑิต (โบราณคดี) เกียรตินิยมอันดับ 1
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

ความสนใจ

ประวัติศาสตร์ชุมชน โบราณคดี นิเทศศาสตร์
วัฒนธรรมอาหาร

ใกล้กำกับเรื่องเล่าแก่ใกล้ : การถ่ายทอดประสบการณ์ และความผูกพันที่มีต่อเมืองโคราชของผู้สูงอายุ ผ่านสถานที่ เรื่องเล่า และข้าวของ

ชุตินันท์ ทองคำ

พิพิธภัณฑ์เมืองนครราชสีมา สำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

นครราชสีมาเป็นเมืองที่มีความเป็นมาและเปลี่ยนแปลงมาอย่างยาวนาน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมือง ผู้คน และสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เกิดขึ้นนั้นผู้ที่มีประสบการณ์มากที่สุดคือผู้สูงอายุ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและจัดเก็บรวบรวมเรื่องเล่าและองค์ความรู้จากการถ่ายทอดประสบการณ์และความผูกพันที่มีต่อเมืองโคราชของผู้สูงอายุ ผ่านสถานที่ เรื่องเล่า และข้าวของ เพื่อนำเสนอในรูปแบบวีดิทัศน์ เนื่องจากเป็นสื่อที่มีลักษณะเป็นภาพเคลื่อนไหวและมีเสียงช่วยเสริมให้เข้าใจเนื้อเรื่องมากยิ่งขึ้น และเป็นสื่อที่เข้าถึงง่าย โดยได้ดำเนินการตามกระบวนการต่อไปนี้

1) ค้นหาและคัดเลือกบุคคลผู้มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 5 ท่านที่ผ่านประสบการณ์ในการอยู่อาศัยในเมืองโคราชมาไม่น้อยกว่า 20 ปี

2) ออกแบบการสัมภาษณ์ด้วยการบันทึกวีดิทัศน์ตลอดการสัมภาษณ์ โดยใช้การเปลี่ยนแปลงของเมืองโคราชมาเป็นประเด็นพูดคุยเพื่อชักชวนหรือกระตุ้นให้เกิดการระลึกความหลังในมุมมองที่ผู้สูงอายุได้มีประสบการณ์ร่วมทั้งในด้านชีวิตความเป็นอยู่ แนวคิด ทัศนคติ ประสบการณ์และความผูกพันของบุคคล สถานที่ หรือสิ่งของ ผู้วิจัยเชิญชวนให้ผู้สูงอายุนำข้อมูลประกอบอื่นๆ เช่น ภาพถ่ายหรือสิ่งของอื่นๆ ที่ผู้สูงอายุมีประสบการณ์และความผูกพันนำมาเป็นประเด็นเสริมในการพูดคุยด้วย โดยเน้นบรรยากาศแบบไม่เป็นทางการเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถถ่ายทอดเรื่องราวอย่างเป็นธรรมชาติและรู้สึกผ่อนคลาย

กลายเป็นกันเอง กระบวนการวิจัยนี้เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้สูงอายุได้ทบทวนสิ่งที่ผ่านมาและได้มีโอกาสบอกเล่าประสบการณ์ของตนเอง เพื่อกระตุ้นความทรงจำและอารมณ์ โดยใช้เรื่องราวที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข มีความภาคภูมิใจต่อเหตุการณ์ที่มีอาจลืม หรือทำให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสถ่ายทอดความรู้สึก ซึ่งเป็นกลวิธีที่ช่วยให้มีความคิดที่เข้มแข็งขึ้น มีความสุขที่ได้เล่าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ของตนในอดีต ช่วยเพิ่มความรู้สึกการมีคุณค่าในตนเองและภูมิใจที่ได้เป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราว

3) ค้นหาข้อมูลประกอบวิดิทัศน์และตัดต่อข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสรุป เรียบเรียงเรื่องราว และเพิ่มเติมเทคนิคการนำเสนอให้มีความน่าสนใจ

4) นำวิดิทัศน์ที่ตัดต่อเรียบร้อยแล้วเผยแพร่ในอินเทอร์เน็ต และจัดทำเก็บเพื่อใช้ประกอบการพัฒนาสื่อการเรียนรู้นิทรรศการหมุนเวียน หรือใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ

เรื่องเล่าของบุคคลต้นเรื่องทั้ง 5 ท่านสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ อาชีพ การค้าขาย การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของเมืองโคราชในอดีตที่ผ่านมา โดยพบว่ามีประเด็นที่มีความเชื่อมโยงกัน ได้แก่ 1) เมืองโคราชมีป่าไม้เป็นศูนย์รวมใจของเมืองมาช้านาน 2) การเข้ามาตั้งฐานทัพของทหารสหรัฐอเมริกา หรือ G.I. ได้สร้างความเจริญทางเศรษฐกิจของเมืองเป็นอย่างมาก 3) ตลาดเทศบาล 1 เคยเป็นตลาดที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี และมีพ่อค้าแม่ค้าสลับเปลี่ยนมาค้าขายตลอดเวลา แต่ในปัจจุบันได้รื้อถอนไปแล้ว

จากการสังเกตขณะดำเนินการสัมภาษณ์และหลังการสัมภาษณ์พบว่า 1) ผู้สูงอายุได้มีโอกาสเล่าบรรยากาศเก่า ๆ และเล่าเรื่องราวของตนในอดีตให้กับสมาชิกในครอบครัวได้รับฟัง 2) สมาชิกในครอบครัวได้มีโอกาสค้นหาภาพถ่าย เอกสาร หรือข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุเพื่อใช้ประกอบในวิดิทัศน์ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากในงานในตัวผู้สูงอายุที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์และ

เผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ 4) ผู้สูงอายุได้มองเห็นความสามารถในตนเอง และได้มีภาคภูมิใจในประสบการณ์และความรู้ที่ได้ถ่ายทอดออกมา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคมในการร่วมถ่ายทอดประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเมืองโคราชเพื่อใช้ประโยชน์ในงานการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น งานวิจัยนี้สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดในประเด็นเฉพาะเรื่อง เช่น วิวัฒนาการของเมืองโคราช รูปแบบการค้าขาย งานเทศกาลและ พิธีกรรมท้องถิ่น การเดินทางในอดีต กลุ่มการค้ารวมถึงการบุคคลต้น เรื่องที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง

ชุตินันท์ ทองคำ

หัวหน้ากลุ่มงานหอวัฒนธรรมและศูนย์การเรียนรู้
พิพิธภัณฑ์เมืองนครราชสีมา สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

การศึกษา

- 2550 ศิลปศาสตรบัณฑิต (นิเทศศาสตร์, วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
- 2555 บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

ความสนใจ

การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ การตลาดพิพิธภัณฑ์ การสื่อสารเพื่อสร้างภาพลักษณ์ การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ การจัดการความรู้ การใช้สื่อดิจิทัลในงานพิพิธภัณฑ์ การถ่ายภาพ

**“เรื่องเล่าย้อนวัย” การถ่ายทอดอุดมการณ์
และประสบการณ์ทำงานช่วงทศวรรษแรก (พ.ศ. 2509–2519)
ของอดีตพนักงาน ธ.ก.ส.
นำพงศ์ ติมสุว
สถาบันพัฒนากริพยากรมนุษย์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและ
สหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)**

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการถอดบทเรียนและทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารข้ามวัย ผ่านการจัดทำจดหมายเหตุการเปิด 5 สาขาแรกของ ธ.ก.ส. ประกอบด้วยสาขาเชียงราย เพชรบูรณ์ พระนครศรีอยุธยา เพชรบุรี และอุดรธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บทบาทของอดีตพนักงานกับการถ่ายทอดประวัติศาสตร์ช่วงทศวรรษแรกของธนาคาร 2) เรื่องเล่าจากความทรงจำของอดีตพนักงานเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในพื้นที่ 5 สาขาแรกของ ธ.ก.ส. และ 3) ความเชื่อมโยงของอุดมการณ์และข้อคิดที่ได้จากการทำงานของอดีตพนักงานกับวัฒนธรรมองค์กร

วิธีการศึกษาเริ่มจากการค้นคว้าเอกสารจดหมายเหตุของธนาคารและนำข้อมูลมาออกแบบคำถามสัมภาษณ์ สำหรับการสนทนาแบบกลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) โดยมีผู้ให้ข้อมูลเป็นอดีตพนักงาน ธ.ก.ส. รุ่นแรกที่เคยปฏิบัติงานยัง 5 สาขา จำนวน 10 คน อายุระหว่าง 80-90 ปี และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมกับอดีตพนักงานในพื้นที่ เพื่อสืบค้นร่องรอยของการเปลี่ยนแปลงจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานจัดทำจดหมายเหตุการเปิด 5 สาขาแรกของ ธ.ก.ส. มีส่วนสำคัญต่อการสร้างเสริมคุณค่าของอดีตพนักงาน ในฐานะผู้สูงอายุที่ยังคุณประโยชน์ต่อกิจกรรมบริการด้วยการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ผ่านประวัติศาสตร์บอกเล่า ผู้

สูงอายุทั้ง 10 คน มีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง สามารถจดจำรายละเอียดต่างๆ ของเหตุการณ์ รวมทั้งถ่ายทอดเรื่องราวในอดีตได้เป็นอย่างดีเกี่ยวกับที่ทำการของสาขา การปรับตัวของพนักงาน การดำเนินงานด้านสินเชื่อ ตลอดจนความผูกพันที่มีต่อลูกค้า ส่วนอุดมการณ์ และข้อคิดเกี่ยวกับการทำงานของอดีตพนักงาน ล้วนได้รับการปลูกฝังจากอาจารย์จำเนียร สารระนาศ ผู้จัดการคนแรก โดยเฉพาะเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต การอุทิศตนทำงาน ด้วยความมุ่งมั่น เสียสละ ฯลฯ การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเบื้องต้น เพื่อนำไปสู่การดำเนินการต่อไปคือการเชื่อมโยงเรื่องเล่าข้ามวัยจากอดีตพนักงานไปสู่พนักงานใหม่และพนักงานปัจจุบัน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ การติดตั้ง การเติมเต็ม และการต่อดี อันจะก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันของพนักงานทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน

นางพศิ์ นิมสุข

ภักธนารักษ์ 7 สถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

การศึกษา

- 2550 ศิลปศาสตรบัณฑิต (เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 2557 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมและการพัฒนา) สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

ความสนใจ

การเล่าเรื่อง การเขียนบทนิทรรศการ การออกแบบประสบการณ์เรียนรู้ การวิเคราะห์เนื้อหา วัฒนธรรมอาหารและการดื่มชา

งานนิทรรศการเพื่อสังคมสูงวัย

ผู้อภิปราย ชนธ์ชนก พลสิงห์

มิวเซียมสยาม สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

1) การจัดนิทรรศการเพื่อบูรณาการความต่างและสร้างความสุขให้กับสังคมในยุคโรคระบาด

สิรินทร์ ย่วนไยดี

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก กรมศิลปากร

2) วิจัยเชิงปฏิบัติการ: จัดแสดงแบบไหน รุนใหญ่ชอบ

ผศ. ดร. ภาสิต ลีนิวา และอาจารย์กฤติยา ปิยะอรุณ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

3) ภัณฑารักษ์วัยเก๋ากับเรื่องเล่าราชดำเนิน

ทวีศักดิ์ วรรณธิ์เรื่องอะไร

มิวเซียมสยาม สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

งานนิทรรศการเพื่อสังคมสูงวัย

ผู้อภิปราย ชนชนก พลสิงห์

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาองค์ความรู้พิพิธภัณฑ์

มิวเซียมสยาม สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

การศึกษา

2549 ศิลปศาสตรบัณฑิต (ประวัติศาสตร์ศิลปะ)

คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

2555 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา)

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย

มหาวิทยาลัยมหิดล

ความสนใจ

การพัฒนาผู้ชมในพิพิธภัณฑ์ การทำเรื่องเล่า การออกแบบ
เนื้อหาในนิทรรศการ นิทรรศการ งานการตลาดในพิพิธภัณฑ์
ประวัติศาสตร์ศิลปะ เพศสภาพ โกล์และช็อคโกแลต

การจัดนิทรรศการเพื่อบุรณาการความต่างและสร้างความสุข ให้กับสังคมในยุคโรคระบาด

สิรินทร์ ย้วนไยดี

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนบุรีเขต กรมศิลปากร

“นิทรรศการกินได้” เป็นนิทรรศการที่จัดทำขึ้นโดยพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนบุรีเขต บนแนวทางการบูรณาการระหว่างความรู้ เทคโนโลยี การทำงานในยุคโรคระบาด และการมีส่วนร่วมของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานคือ 1) เพื่อเป็นกรณีทดลองเรื่องการพัฒนากิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ 2) เพื่อถ่ายทอดความรู้และเผยแพร่ภูมิปัญญาในรูปแบบของงานออนไลน์ 3) เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดในช่วงของสถานการณ์การระบาด หัวใจสำคัญของการทำงานนิทรรศการนี้คือ กระบวนการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้สู่สังคมโดยมีพิพิธภัณฑสถานเป็นสื่อกลาง

พิพิธภัณฑสถานกำหนดให้เนื้อหาของนิทรรศการเป็นเรื่องเกี่ยวกับ “การถนอมอาหารโดยภูมิปัญญาของคนในอดีต” เนื่องจากเนื้อหาดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงไปยังคนสองกลุ่มคือกลุ่มผู้สูงอายุที่อาสาเป็นวิทยากรให้ความรู้ และผู้รับชมซึ่งหากทำการถนอมอาหารตามที่วิทยากรสาธิตได้ ก็จะช่วยลดความเสี่ยงติดเชื้อจากการออกไปจับจ่ายอาหารนอกบ้านได้มาก

ข้อค้นพบ จากแบบสอบถามเพื่อวัดดัชนีความสุขและความพึงพอใจทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ ประกอบกับการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการคือ 1) ผู้สูงอายุมีความสุขหากได้ใช้ความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญในอดีตของตนมาทำกิจกรรมที่เกิดประโยชน์แก่บุคคลและสังคม 2) ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เมื่อคนในครอบครัวให้การยอมรับตน

ยังมีประโยชน์ต่อสังคม 3) ผู้สูงอายุสามารถเป็นทั้งกลุ่มเป้าหมายด้าน
ทรัพยากรของนิทรรศการ (input) และเป็นทั้งผลผลิตของนิทรรศการ
(output) จากการวัดผลมวลความสุขของผู้สูงอายุ

สิรินทร์ ย้วนไยดี

ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กาญจนบุรี
สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร

การศึกษา

2544 ศิลปศาสตรบัณฑิต (ประวัติศาสตร์ศิลปะ)
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

ความสนใจ

การออกแบบกิจกรรมสำหรับผู้เข้าชมในพิพิธภัณฑ์ การพัฒนา
บุคลากรในอาชีพงานพิพิธภัณฑ์ การตลาดในพิพิธภัณฑ์ การ
สร้างเครือข่าย

วิจัยเชิงปฏิบัติการ : จัดแสดงแบบไหน รุ่นใหญ่ชอบ ผศ. ดร. กาศิต สืบวา และอาจารย์กตติยา ปิยะอรุณ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

พิพิธภัณฑ์เป็นพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของทุกคน ในอดีต พิพิธภัณฑ์ให้ความสำคัญกับกลุ่มนักเรียน นักศึกษา หรือกลุ่มคนที่กำลังศึกษาเล่าเรียนเป็นหลัก การออกแบบจะมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมและความพึงพอใจของกลุ่มคนดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันได้มีการส่งเสริมแนวคิดการออกแบบพิพิธภัณฑ์ที่รองรับความต้องการของบุคคลทุกกลุ่ม ทุกวัย รวมถึงกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นที่มาของคำถามการวิจัยครั้งนี้คือ การจัดแสดง (ดิสเพลย์) ภายในพิพิธภัณฑ์แบบไหนที่ตรงกับความพึงพอใจของผู้สูงอายุ วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) เพื่อจำแนกประเภทของดิสเพลย์ภายในพิพิธภัณฑ์ 2) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อดิสเพลย์แต่ละประเภท

ผู้เข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 16 คน แบ่งเป็น ผู้สูงอายุ 9 คน (อายุ 60 ถึง 81 ปี) วัยทำงาน 7 คน (อายุ 25 ถึง 45 ปี) สถานที่เก็บข้อมูล ได้แก่ พิพิธภัณฑ์เหรียญกษาปณ์านุรักษ์ (ย่านบางลำพู) เป็นอาคาร 3 ชั้น มีห้องจัดแสดงทั้งหมด 14 ห้อง และมีดิสเพลย์ครบทุกประเภท การเข้าชมพิพิธภัณฑ์จะเข้าชมเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 15-20 คน มีวิทยากรนำชม การเก็บข้อมูลเริ่มจากผู้เข้าร่วมการวิจัยทั้งหมดเข้าชมพิพิธภัณฑ์เหรียญฯ ตามปกติ ภายหลังจากการเข้าชมเป็นการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ภายในแบบสอบถามเป็นการประเมินทั้ง 21 ดิสเพลย์ ใน 3 ประเด็นคือ ความสนใจอย่างยิ่ง (Absorbed), ความตื่นตัว (Active) และ การได้รับความรู้ (Enlightened) โดยแบ่งเป็นข้อความคำถามทั้งหมด 9 ข้อ

ผลการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งประเภทของดิสเพลย์ได้ 5 ประเภท ได้แก่ ประเภทวัตถุจัดแสดง (Objects), ประเภทบอร์ดข้อมูล (Board), สื่อมัลติมีเดีย (Multimedia), ประเภทอินเตอร์แอคทีฟ (Interactive) และ

ฉากจำลอง (Scene) รวมถึง จำแนกรูปแบบได้ทั้งหมด 21 ดิสเพลย์ (D1-D21) สำหรับผลการประเมินความพึงพอใจของผู้สูงวัยที่มีต่อ ดิสเพลย์ พบว่า ประเภทอินเทอร์เน็ตแอกทีฟ ได้รับความพึงพอใจสูงสุด รองลงมาคือ ฉากจำลอง, มัลติมีเดีย, วัตถุจัดแสดง และบอร์ดข้อมูล โดยที่ผู้สูงวัยจะคำนึงถึงดิสเพลย์ที่มีความดึงดูดและน่าสนใจ (Absorbed) ให้นำหนัก เรื่องความตื่นตัว และการได้รับความรู้ เป็นลำดับ รองลงมา

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบความพึงพอใจระหว่าง กลุ่มผู้สูงวัยและกลุ่มคนทำงาน พบว่า การเรียงลำดับของประเภท ดิสเพลย์ ไม่มีความแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเจาะลึกข้อมูล ของแต่ละดิสเพลย์จะพบประเด็นที่มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้จะเป็นการสร้างความเข้าใจระหว่างนัก ออกแบบดิสเพลย์กับกลุ่มผู้สูงวัย รวมถึงกลุ่มคนวัยทำงาน และสามารถ จะนำองค์ความรู้ต่อยอดไปสู่การวิจัยด้านการออกแบบพิพิธภัณฑ์ สำหรับผู้สูงวัยที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาสิต สีนินวา
อาจารย์ประจำภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

การศึกษา

- 2541 สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต (สถาปัตยกรรมภายใน) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าฯ ลาดกระบัง
- 2547 สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยสภาพแวดล้อมภายใน) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าฯ ลาดกระบัง
- 2558 นักวิจัย GrAT, Vienna University of Technology
- 2560 สถาปัตยกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สหวิทยาการเพื่อการออกแบบ) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าฯ ลาดกระบัง

ความสนใจ

อารยะสถาปัตยกรรม การออกแบบเพื่อผู้สูงอายุ
สภาพแวดล้อมเสียงในงานสถาปัตยกรรม

กฤติยา ปิยะอรุณ
อาจารย์ประจำภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

การศึกษา

- 2551 สถาปัตยกรรมภายในบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 2556 สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการการออกแบบภายใน) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ความสนใจ

อารยะสถาปัตยกรรม การออกแบบเพื่อผู้สูงอายุ
สถาปัตยกรรมภายในและการออกแบบ

ภัณฑารักษ์วัยเก๋ากับเรื่องเล่าราชดำเนิน

กวีศักดิ์ วรฤกษ์เรืองอุไร

มิวเซียมสยาม สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

“ภัณฑารักษ์วัยเก๋ากับเรื่องเล่าราชดำเนิน” เป็นโครงการทดลองสร้างสรรค์ร่วม หรือ co-creation ระหว่างมิวเซียมสยามกับผู้สูงวัย โครงการนี้เริ่มต้นด้วยการเปิดรับสมัครและคัดเลือกผู้สูงวัยอายุ 55 ปีขึ้นไป ที่สนใจจะเป็น “ภัณฑารักษ์วัยเก๋” ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับถนนราชดำเนิน จำนวน 16 ท่าน เพื่อมาอบรมเชิงปฏิบัติการในทักษะที่จำเป็นในการสร้างสรรค์นิทรรศการ อาทิ การลงพื้นที่เก็บข้อมูล การถ่ายภาพ การผลิตวีดิทัศน์ด้วยโทรศัพท์มือถือ การเล่าเรื่อง การออกแบบคอนเสิร์ตนิทรรศการ ฯลฯ จำนวน 8 วัน ในระยะเวลา 3 สัปดาห์ จากนั้นทุกท่านได้ลงมือผลิตนิทรรศการขนาดย่อมของตนเองร่วมกันเป็นนิทรรศการ “My ราชดำเนิน”

ข้อค้นพบ ด้านเนื้อหาผู้สูงวัยมีเรื่องราวเฉพาะตนมากมายที่พร้อมจะถ่ายทอด หลายเรื่องอยากหาข้อมูลจากแหล่งอื่นมาทดแทน และมีคุณค่าไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าประวัติศาสตร์ในตำราเรียน ด้านวิธีการนำเสนอ ผู้สูงวัยสามารถนำเสนอเนื้อหาได้อย่างสร้างสรรค์ หลากหลายและมีความน่าสนใจ หลายชิ้นเป็นการต่อยอดจากทักษะเดิมที่ท่านสั่งสมมา อาทิ การใช้วิธีการทดสอบแบบ Blind Test การใช้ศิลปะกรรมตัดปะ (collage art) ขณะเดียวกัน นิทรรศการหลายชิ้นก็สร้างสรรค์จากทักษะใหม่ที่เพิ่งได้เรียนรู้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการ เช่น การถ่ายวีดิทัศน์ด้วยโทรศัพท์มือถือเพื่อบอกเล่าลมหายใจของคนธรรมดาบนถนนราชดำเนิน

ในแง่กระบวนการเรียนรู้ การทำงานร่วมกันระหว่างผู้สูงวัยกับทีมมิวเซียมสยาม ด้วยแนวคิดเรื่องการสัมพันธ์ข้ามรุ่น (intergenerational approach) ทำให้เกิดการสนทนาข้ามวัย ซึ่งภัณฑารักษ์วัยเก๋

ส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นกระบวนการที่ทำให้ได้เรียนรู้สิ่งใหม่และช่วยลดอคติที่มีต่อวัยอื่น เป็นเรื่องที่ประทับใจมากที่สุด ในด้านความรู้สึกต่อตนเอง นิทรรศการของแต่ละท่านสร้างความประทับใจให้กับผู้ชมเป็นอย่างมาก และสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ “ภัณฑารักษ์วัยเก๋า” เองด้วย

ในแง่กระบวนการทำงาน ภัณฑารักษ์วัยเก๋าล้วนต้องการสร้างสรรค์นิทรรศการให้มี “ความเป็นมิตรเชื่อมโยง” ผลงานอยู่ในงานของตน เป็นไปได้ว่ากระบวนการทำงานร่วมกันอย่างเข้มข้นกว่า 1 เดือนได้ก่อให้เกิดการตีความประสบการณ์และความรู้ของตนบนทิศทางใหม่ร่วมกัน พิพิธภัณฑ์ได้เห็นภาพสะท้อนและแนวคิดที่แตกต่างของตัวเองมากขึ้นจากการตีความและสร้างสรรค์ของ “คนอื่น” กล่าวได้ว่ากระบวนการสร้างสรรค์ร่วมได้นำไปสู่สิ่งใหม่ที่แตกต่างไปจากการที่พิพิธภัณฑ์ทำงานแบบเพียงลำพังในแบบเดิม

ทวีศักดิ์ วรฤทธิ์เรืองอุไร

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายนิทรรศการและกิจกรรม
สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

การศึกษา

2542 เศรษฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2547 สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต
(มานุษยวิทยา) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ความสนใจ

การสร้างการมีส่วนร่วมในพิพิธภัณฑ์ มานุษยวิทยาความตาย

ผู้สูงวัยกับงานฟื้นฟูมรดกวัฒนธรรม

ผู้อภิปราย อาจารย์ ดร. พฐุ ศุศรีพิทักษ์

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

1) กลยุทธ์ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในแหล่งอุทยาน
ธรณีโคราช กรณีศึกษา พิพิธภัณฑ์ไม้กลายเป็นหินช้างศึกตำบลบรพ์ และ
ไดโนเสาร์

อ.นิรวิทย์ เพียรราษฎร์ และลาวัลย์ ตอสกุล

สถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหินและทรัพยากรธรณี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
เฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

2) ผลัดกันก้าว ชวนกันเดิน ส่องวัยเผชิญพลิกฟื้นพิพิธภัณฑ์

ถนอม คงยิ้มละมัย เนตรนภา รุ่มรววย ปราง ปิงเมืองเหล็ก

และ ผศ. ดร. สุมิตรา สุรรัตน์เดชา

3) พิพิธภัณฑ์กับการฟื้นฟูมรดก โดยการมีส่วนร่วมของผู้สูงวัย

เบญจวรรณ พลประเสริฐ

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พิมาย จังหวัดนครราชสีมา

ผู้สูงวัยกับงานฟื้นฟูมรดกวัฒนธรรม
ผู้อภิปราย อาจารย์ ดร. พูฐ คุศรีพิทักษ์
อาจารย์ประจำหลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวัฒนธรรมศึกษา พิพิธภัณฑศึกษา
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

การศึกษา

- 2539 ศ.บ. (เกียรติคุณอันดับ 2) การออกแบบนิเทศศิลป์
มหาวิทยาลัยรังสิต
- 2542 M.A. Arts Administration, The University of
Akron, USA.
- 2556 ปริญญาโทศิลปศาสตร (ดุซงึนินพนธ์ดีเต่น)
มหาวิทยาลัยรังสิต

ความสนใจ

พิพิธภัณฑสำหรับทุกคน พิพิธภัณฑกับชุมชน การออกแบบ
บริการในพิพิธภัณฑ การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง การ
ศึกษาในพิพิธภัณฑ การออกแบบนิทรรศการร่วมกัน การ
ตีความ และ การสื่อความหมายในพิพิธภัณฑ พิพิธภัณฑเพื่อ
ความผูกพันทางสังคม

กลยุทธ์ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในแหล่ง อุทยานธรณีโคราช ธรณีศึกษา พิพิธภัณฑ์ไม้กลายเป็นหิน ช้างศึกคำบรุษ และโดโนเสาร์

อ.นิรวิทย์ เพ็ชรชาบุตร และลาวัลย์ ตอสกุล

สถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหินและทรัพยากรธรณี ภาคตะวันออก

เชียงใหม่ เอลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

อุทยานธรณีโคราช (Khorat Geopark) เป็นพื้นที่ทางภูมิศาสตร์แห่งหนึ่งซึ่งมีแหล่งและภูมิประเทศที่สำคัญในทางธรณีวิทยาระดับนานาชาติ อุทยานนี้มีการบริหารจัดการแบบองค์รวม ทั้งในด้านการอนุรักษ์ การศึกษา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยใช้กระบวนการจากล่างสู่บน (bottom-up) และชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม (พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ คือ พื้นที่ที่ครอบคลุมทั้งด้านผืนดิน ผืนน้ำ บรรยากาศ พืช สัตว์ และมนุษย์ (วัฒนธรรม)) โดยขอบเขตอุทยานธรณีโคราชครอบคลุมพื้นที่ 5 อำเภอต่อเนื่องกันในบริเวณลุ่มน้ำลำตะคองตอนกลาง ถึงตอนล่าง คือ อำเภอสีคิ้ว สูงเนิน ขามทะเลสอ เมืองนครราชสีมา และเฉลิมพระเกียรติ รวมพื้นที่ 3,167 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 15.22 ของพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ดังนั้นสถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหินและทรัพยากรธรณี ภาคตะวันออกเชียงใหม่ เอลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาในฐานะที่ตั้งของสำนักงานอุทยานธรณีโคราชและศูนย์กลางของการบริหารและพัฒนาอุทยานธรณีโคราชสู่อุทยานธรณีโลกของยูเนสโก (The UNESCO Global Geopark) จึงมีภารกิจในการดำเนินการขับเคลื่อนเพื่อสนับสนุนเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อุทยานธรณีโคราช 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุภายในเขตพื้นที่อุทยานธรณีโคราช และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจในกลยุทธ์การเรียนรู้ตลอด

ชีวิตของผู้สูงอายุภายในเขตพื้นที่อุทยานธรณีโคราช การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การประชุมกลุ่มระดมสมอง การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร (SWOT Analysis) และ การวิเคราะห์เพื่อกำหนดกลยุทธ์ (TOWS Matrix) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key information) สำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในการศึกษาศักยภาพและพัฒนากลยุทธ์ ได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกและคณะกรรมการกลุ่ม จำนวน 30 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการศึกษาคความพึงพอใจต่อกลยุทธ์มีจำนวน 30 คน คัดเลือกด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านสภาพจิตใจ ด้านรายได้และค่าครองชีพ และด้านสภาพแวดล้อมและสังคม ศักยภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อุทยานธรณีโคราช มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ ด้านการทำงาน ด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ประเด็นการพัฒนากลยุทธ์ ประกอบด้วย กลยุทธ์เชิงรุก การจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กลยุทธ์เชิงป้องกัน ได้แก่ การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กลยุทธ์เชิงแก้ไข ได้แก่ การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีส่วนร่วม กลยุทธ์เชิงรับ ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนา ผลการศึกษาคความพึงพอใจต่อกลยุทธ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลยุทธ์เชิงรุก การจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด

นิรวิทย์ เพียรราษฎร์

อาจารย์ประจำ หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะวิทยาการจัดการ
รองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาแหล่งเรียนรู้และเสริมสมรรถนะ
มนุษย์ สถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหินและทรัพยากรธรณี
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เฉลิมพระเกียรติ
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

การศึกษา

- 2548 บริหารธุรกิจบัณฑิต (การบริหารทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
- 2553 การจัดการมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยบูรพา

ความสนใจ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาและการฝึกอบรม
จิตวิทยาให้คำปรึกษา ความแตกต่างของช่วงวัย
การออกแบบและพัฒนาการเรียนรู้ การจัดการเชิงกลยุทธ์
กาแฟ หนังสือและการสนทนา

ลาวัลย์ ตอสกุล

หัวหน้ามัคคุเทศก์ พิพิธภัณฑน์ไม้กลายเป็นหิน ช่างศึกตำบลบรรพ
และไดโนเสาร์

การศึกษา

- 2544 วิทยาศาสตร์บัณฑิต วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม
(การจัดการทรัพยากร) สถาบันราชภัฏนครราชสีมา

ความสนใจ

การสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว กิจกรรมการเรียนรู้
พิพิธภัณฑน์ การท่องเที่ยว ฟอลซิลและสิ่งแวดล้อม

ผลิตภัณฑ์ปานถนอม ชวนกันเดิน สองวัยเผชิญพลิกผันพิพิธภัณฑ ถนอม คงยิ้มละม้าย เบนตรนภา รุ่มรอย ปราง ปิงเมืองเหล็ก และ ผศ. ดร. สุมิตรา สุรรัตน์เดชา

พิพิธภัณฑที่ปานถนอม ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2542 โดยครูถนอม คงยิ้มละม้าย พิพิธภัณฑแห่งนี้เปิดทำการทุกวัน ยินดีต้อนรับนักเรียนรู้ทุกเพศทุกวัยจากทั่วประเทศและทั่วโลก โดยไม่เก็บค่าเข้าชม จากวันเป็นเดือนรวมเป็นปี พิพิธภัณฑที่ปานถนอมได้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของภูมิปัญญาชาติพันธุ์ไทยทรงดำในประเทศไทย พิพิธภัณฑที่ปานถนอม-พิพิธภัณฑท้องถิ่นชุมชนไทยทรงดำ ตำบลหนองปร่ง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เริ่มต้นจากความตั้งใจของครูถนอมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจของภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับผู้คนที่สนใจ การบริหารจัดการดูแลพิพิธภัณฑเป็นไปตามวิถีของครูถนอม ที่ถือว่ามีเสน่ห์เฉพาะตัว ความเป็นท้องถิ่นธรรมชาติเรียบง่ายคอยดึงดูดคนักเรียนรู้ให้กลับมาเยี่ยมชมครั้งแล้วครั้งเล่า อย่างไรก็ตาม การเดินทางของผู้ก่อตั้งและผู้บริหารพิพิธภัณฑท้องถิ่นวัยเพชรท่านนี้ ไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบ แต่เต็มไปด้วยความท้าทายที่ครูถนอมเพียรพยายามจะเอาชนะอุปสรรคที่เข้ามาเป็นบททดสอบความแกร่งและความสามารถในการจัดการพิพิธภัณฑทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจครั้งแล้วครั้งเล่า นับตั้งแต่ยุคโลกาภิวัตน์ ยุคดิจิทัล เรื่อยมาจนถึงยุคพลิกผันและยุคการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด 19 เพื่อคงไว้ซึ่งอุดมการณ์และเป้าหมายความยั่งยืนของพิพิธภัณฑท้องถิ่นไทยทรงดำในการทำหน้าที่รักษา และถ่ายทอดองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาไทยทรงดำที่ถูกต้องแก่สังคม

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการศึกษาวิจัยระยะยาวที่พิพิธภัณฑที่ปานถนอมร่วมมือกับสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล และเครือข่ายระดับชาติและนานาชาติในการสืบสานภูมิปัญญาภาษาวัฒนธรรมไทยทรงดำผ่านการจัดกิจกรรมเรียนรู้ใน

พิพิธภัณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคนสองวัย ในการพัฒนางานสืบสานภูมิปัญญาภาษาวัฒนธรรมท้องถิ่นชาติพันธุ์ ไทยทรงดำ ตำบลหนองปรุง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ตามกรอบ แนวคิดการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรม (language and culture revitalization) และการมีส่วนร่วมของชุมชน (community engagement) ใน โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 เป็นต้นมา

การทำงานแบบมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นในโครงการดังกล่าว ได้เริ่ม ตั้งแต่การวางแผนการบ่มเพาะ ‘ผู้สืบ’ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของ เยาวชน การหนุนเสริมศักยภาพและความเข้มแข็งของเยาวชน การ เพิ่มขีดความสามารถในทักษะด้านต่าง ๆ ของเยาวชนคนรุ่นใหม่ และ ที่สำคัญ การทำงานร่วมกันระหว่างคนสองวัย โดยกลุ่มเป้าหมายหลัก ของโครงการ คือ คนรุ่นใหม่ (young people) ซึ่งหมายรวมถึงเด็กและ เยาวชน โดยมีการวางบทบาทของคนรุ่นใหม่ในฐานะ หุ่นส่วน (partners) ผู้รับผลประโยชน์ (beneficiaries) และผู้นำ (leaders) การดำเนินงานในแต่ละขั้นได้นำพาเครือข่ายระดับชาติและนานาชาติ อาทิเช่น มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ แห่งชาติ Tokyo University of Foreign Studies และ University of London เข้ามาร่วมกันหนุนเสริมศักยภาพคนสองวัยในชุมชน ให้ชุมชน มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นในการขับเคลื่อนแหล่งเรียนรู้ ท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กับชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน

บทความนี้วิเคราะห์และสังเคราะห์พัฒนาการการมีส่วนร่วมของ คนรุ่นใหม่ในชุมชนจากเดิมที่จัดอยู่ในประเภทการมีส่วนร่วมเทียมหรือ ไม่มีส่วนร่วมหรือแบบพอเป็นพิธี (passive participation) ไปสู่การมี ส่วนร่วมอย่างจริงจัง (active participation) อันเป็นกุญแจสำคัญสู่การ พัฒนาอย่างยั่งยืน การขับเคลื่อนโดยแกนนำเยาวชน ที่มีชื่อว่ากลุ่ม เยาวชนรักษ์หนองปรุง และกลุ่มเยาวชนไปกะเลามาเล่ ร่วมกับโรงเรียน

และชุมชนในการปรับปรุง พลิกฟื้น พิพิธภัณฑ์ไปสู่ยุคดิจิทัลในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ โดยมีเยาวชนเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบหลัก สิ่งนี้เป็นตัวชี้วัดสำคัญของความสำเร็จในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการความรู้ภูมิปัญญาภาษาวัฒนธรรมไทยทรงดำในพิพิธภัณฑ์ปานถนนอมเส้นทางการเดินทางของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นไทยทรงดำ นามว่าพิพิธภัณฑ์ปานถนนอม อาจจะได้ไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบ แต่กาลเวลาได้พิสูจน์ว่าการปรับตัวของผู้ก่อตั้งพิพิธภัณฑ์วัยเพชร ความมุ่งมั่นตั้งใจของเครือข่ายคนร่วมอุดมการณ์ การมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของคนรุ่นใหม่ จะนำพาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแห่งนี้ก้าวเข้าสู่ยุคพลิกฟื้นได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

ถนนอม คชยิมละมัย

ผู้ก่อตั้งและเจ้าของพิพิธภัณฑ์ปานถนนอม

การศึกษา

2513 ศศ.บ. วิชาการศึกษา (สังคมศึกษา)
วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน

ความสนใจ

มรดกภูมิปัญญาไทยทรงดำ ฟ้อนแคน ท่องเที่ยว ของโบราณ

เนตรนภา รุ่มรวย

ผู้จัดการพิพิธภัณฑ์ป่านถนนอม และแกนนำเยาวชน

การศึกษา

2562 ศศ.บ. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (การพัฒนาชุมชน) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ความสนใจ

ภาษาวัฒนธรรมไทยทรงดำ งานพัฒนาชุมชน ถ่ายรูป ปลูกต้นไม้

ปราง ปิงเมืองเหล็ก

นักวิชาการศึกษา กองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

การศึกษา

2551 ศศ.บ. (ประวัติศาสตร์) มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
2559 ศศ.ม. (ภาษาศาสตร์) มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

ความสนใจ

ศิลปะ การออกแบบ วัฒนธรรม การสืบสานภาษาและศิลปวัฒนธรรม

ผศ. ดร. สุมิตรา สุวรรณ์เดชา

อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

การศึกษา

2540 ศศ.บ. (ภาษาอังกฤษ-ภาษาจีน) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2543 M.A. in Linguistics, University of Hawaii at Manoa, USA

2548 Ph.d. in Linguistics, University of Hawaii at Manoa, USA

ความสนใจ

ภาษา วัฒนธรรม การสอนภาษา การสืบสานฟื้นฟูภาษา วัฒนธรรม การเดินทางท่องเที่ยว การทำอาหาร

พิพิธภัณฑ์กับการฟื้นฟูมรดก โดยการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ เบญจวรรณ วาประเสริฐ

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พิมาย จังหวัดนครราชสีมา

สาเหตุหนึ่งของการที่ผู้สูงอายุไม่เข้าพิพิธภัณฑ์ ก็ด้วยพิพิธภัณฑ์วางตนเป็นศูนย์กลางของความรู้ ผู้เข้าชมเป็นเฉพาะกลุ่มบุคคลที่สนใจในเรื่องนั้น ๆ และเป็นเพียงผู้รับสารแต่ฝ่ายเดียวไม่เกิดการปฏิสัมพันธ์ ไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมของตน หรือสร้างความรับรู้ใหม่กับวัตถุที่จัดแสดงได้ แต่หากพิพิธภัณฑ์ปรับบทบาทหน้าที่ของวัตถุทรงค่าที่ถูกนำมาจัดแสดง มาเป็นการนำวัตถุที่ไม่สมบูรณ์แบบ มาสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ให้ใกล้ตัว ผู้สูงอายุ ได้เข้าใจจับต้องได้มากขึ้น อาจก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งของ กระตุ้นการเรียนรู้ใหม่ ๆ ของผู้สูงอายุ อันอาจเป็นผลดีต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ 1) เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ดึงพลังชีวิต ความรู้และประสบการณ์ที่ผ่านมาของตนมาใช้ ตามที่ตนถนัด เพื่อสร้างคุณค่าให้ตัวเอง สร้างพลังใจ อันเกิดจากการเรียนรู้ใหม่ ๆ 2) สร้างพื้นที่พิพิธภัณฑ์ แหล่งเรียนรู้ให้กลายเป็นพื้นที่ของชุมชน พื้นที่ของสังคม เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีส่วนร่วมของคนหลากหลาย หลากความสนใจด้วยหลากหลายกิจกรรมโดยผ่านกระบวนการทัศน์ เรื่องการฟื้นฟูวัตถุทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา

วิธีการดำเนินการวิจัย เริ่มจากสำรวจปัญหาด้านการอนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมในชุมชน พิพิธภัณฑ์ แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น จากนั้นจึงนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา สร้างกระบวนการ การอบรม ฟื้นฟูมรดกวัฒนธรรม และจัดกิจกรรมการอบรมด้านการอนุรักษ์วัตถุและการแลกเปลี่ยนจัดเก็บข้อมูล โดยสร้างกระบวนการทำงานวิธีการฟื้นฟู โดยการมีส่วนร่วมของคนหลากหลาย และประเมินความสนใจจากการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในชุมชน แล้วนำมาปรับใช้ในพิพิธภัณฑ์

ผลการศึกษา พบว่าการได้เรียนรู้วิธีการอนุรักษ์สิ่งของที่เป็นมรดก ภูมิประวัติศาสตร์ เรื่องราวของวัตถุ ผ่านวิธีคิดด้านการอนุรักษ์แบบท้องถิ่นเดิมหรือจากประสบการณ์ของผู้สูงอายุ เป็นการเสริมการเรียนรู้ที่ผู้สูงวัยสามารถทำได้ตลอดชีวิตในด้านงานอนุรักษ์ แม้ว่าสิ่งของนั้นไม่ใช่สิ่งของส่วนตัว แต่ผู้สูงวัยทำด้วยความรู้สึกถึงความปฏิสัมพันธ์กับสิ่งของ จากความคุ้นเคยในสิ่งของ ไม่ใช่จากการครอบครอง ความรู้สึกที่ว่าตัวเองเชื่อมโยงกับวัตถุนี้เอง ทำให้เกิดพลังใจในการอยากลงมือทำ เกิดจิตอาสา สร้างคุณค่าและความภูมิใจในตัวเอง และยิ่งกลายเป็นที่ยอมรับของคนรุ่นใหม่ให้คุณค่ากับประสบการณ์ของผู้สูงอายุซึ่งยอมรับในการเรียนรู้ สิ่งใหม่เข้ามาในชีวิตด้วยเช่นกัน นอกจากนี้โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ มรดกท้องถิ่น ได้รับการอนุรักษ์ วิธีชุมชนได้ถูกฟื้นฟู และสืบทอด ส่งต่อคนรุ่นใหม่ต่อไป

เบญจวรรณ พลประเสริฐ

ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พิมาย
จังหวัดนครราชสีมา

การศึกษา

- 2539 ศิลปศาสตรบัณฑิต (ประวัติศาสตร์ศิลปะ)
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
- 2560 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์)
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ความสนใจ

การสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ นิทรรศการ และกิจกรรมแหล่งเรียนรู้

มองชุมชนจากมุมมองผู้สูงอายุ

ผู้อภิปราย อ. ดร. พรรณภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข และ ผศ. ดร. ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

1) สูตร รักรักษ์ จำ: การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมอาหารจากความทรงจำ
ผู้สูงอายุในชุมชนมุสลิมบางกอกน้อย

ทิพาวรรณ วรณมรินทร์ และโสภา ศรีสำราญ

2) สอ...วอ...นอกบ้าน

พิชญ์สินี ป็องภัย และ วิริญญา พุ่มระย้า คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

3) ผลของการให้โปรแกรมผ่านสื่อวิทยุชุมชนต่อพฤติกรรมการออกกำลังกาย
ของผู้สูงอายุและความรู้ด้านผู้สูงอายุในชุมชน

ลัดดาวัลย์ โพธิ์วิจิตร และศศิธร มาร์ตัน

ศูนย์ผู้สูงอายุเขาทอง สังกัดศูนย์การแพทย์มหิดลบำรุงรักษ์

มหาวิทยาลัยมหิดลวิทยาเขตนครสวรรค์

อาจารย์ ดร. พรพรรณภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

การศึกษา

- 2551 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 2560 คุรุศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การศึกษานอกระบบโรงเรียน) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความสนใจ

การศึกษานอกระบบกับการพัฒนาชุมชน แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกับการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาและการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

ผศ. ดร. ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์

อดีตอาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

การศึกษา

- 2518 ศศ.บ. (ศิลปศาสตรบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ประเทศไทย
- 2522 MA.AS. (Master of Arts in Agrarian Studies) University of the Philippines at Los Banos, Philippines
- 2529 Ph.D. (Doctor of Philosophy in Higher and Adult Education) University of Missouri-Columbia, USA

ความสนใจ

การศึกษาผู้ใหญ่ การเรียนรู้ของชุมชน การพัฒนาชุมชน การฝึกอบรม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การเรียนรู้ของผู้สูงอายุ การเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างสรรค์ ความสุข

สูตร รักรั้ จำ : การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมอาหารจากความ ทรงจำสูงวัยในชุมชนมุสลิมบางกอกน้อย

ทิพาพรรณ วรรณมหันตร์ และโสภา ศรีสำราญ

นักวิชาการอิสระ

ชุมชนมุสลิมบางกอกน้อย เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีการอพยพมาตั้งถิ่นฐานในกรุงเทพฯ ช่วงสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยมีบรรพบุรุษสืบเชื้อสายอาหารับ เปอร์เซีย นิกายซุนนีห์ ส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ชุมชนมุสลิมบางกอกน้อยที่บ่งบอกถึงความเฉพาะแบบตำรับบางกอกน้อยคืออาหาร สูตรอาหาร รสชาติ ภูมิปัญญาความรู้ที่เกี่ยวข้อง อันเป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible cultural Heritage) ซึ่งทรงคุณค่าควรค่าแก่การอนุรักษ์เพื่อส่งต่อให้แก่คนรุ่นหลังนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยกระบวนการที่ผู้สูงวัยมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาดังกล่าวให้แก่คนต่างรุ่นและผู้สนใจ ผ่านการค้นคว้าเอกสาร สังเกตการณ์ สัมภาษณ์ และจัดกิจกรรมสาธิตการปรุงอาหารตำรับมุสลิมบางกอกน้อย

โครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อรวบรวม อนุรักษ์ และถ่ายทอดเผยแพร่ภูมิปัญญามรดกวัฒนธรรมด้านอาหาร ผ่านคำบอกเล่าผู้สูงอายุในชุมชนมุสลิมบางกอกน้อย 2) เพื่อจัดกิจกรรมที่สามารถทำให้ผู้สูงอายุได้มีการถ่ายทอดศักยภาพสู่ผู้อื่น (Potentialities Transferring) ด้านความรู้ ภูมิปัญญาและทักษะการทำอาหารให้แก่คนต่างรุ่น และ 3) ศึกษาแนวทางการทำงานอนุรักษ์ (Conservation) มรดกวัฒนธรรมด้านอาหารที่เป็นวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) โดยผลการศึกษาพบว่า

1. แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาอาหาร (Food Conservation) มี 5 รูปแบบ ได้แก่ 1) ผ่านสูตรอาหารแบบครอบครัว 2) ผ่านสูตรอาหารในมัสยิด 3) ผ่านสูตรอาหารของผู้ประกอบการร้านค้าขาย

อาหาร 4) การบันทึกและเผยแพร่สูตรอาหารและภูมิปัญญาด้วยเครื่องมือสื่อในรูปแบบต่างๆ และ 5) การออกร้านในงานเทศกาลอาหารประจำปีของชุมชน

2. การถ่ายทอดศักยภาพสู่ผู้อื่น (Potentialities Transferring) ด้านความรู้ ภูมิปัญญาและทักษะการทำอาหารให้แก่คนต่างรุ่น พบว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการปรุงอาหาร ทำให้ผู้สูงอายุและคนในชุมชนมีความภูมิใจที่มีผู้เห็นคุณค่าและความสำคัญของทักษะและความรู้ในการปรุงอาหารของตน ทั้งยังตื่นตัว กระตือรือร้นที่และเต็มใจที่จะถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่น โดยกระบวนการดังกล่าวยังกระตุ้นให้ผู้สูงอายุได้ทบทวน

และจัดระเบียบความคิดจากสิ่งที่ตนเองได้ลงมือปฏิบัติจากการปรุงอาหารที่เป็นกิจกรรมออกมาอย่างเป็นระบบเพื่อถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่นได้เข้าใจ

3. การอนุรักษ์และนำเสนอประเด็นมรดกภูมิปัญญาทางด้านอาหารสามารถเป็นส่วนหนึ่งของงานด้านพิพิธภัณฑ์มีชีวิต (Living Museum) ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถพบเห็นอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของคนในชุมชนดังกล่าว เพียงแต่จำเป็นต้องอาศัยและให้ความสำคัญการสื่อความหมายมรดกเหล่านั้นให้มากขึ้น

ทิพาวรรณ วรรณมหินทร์
นักวิจัยอิสระ

การศึกษา

- 2550 ศิลปศาสตรบัณฑิต (มานุษยวิทยา)
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
- 2556 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พิพิธภัณฑ์ศึกษา)
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย
มหาวิทยาลัยมหิดล

ความสนใจ

การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การสื่อความหมายมรดก
วัฒนธรรม มานุษยวิทยาอาหาร ความมั่นคงทางอาหาร กลุ่ม
ชุมชนสร้างสรรค์

โสภา ศรีสำราญ
นักวิชาการอิสระ

การศึกษา

- 2548 ศึกษาศาสตรบัณฑิต (เทคโนโลยีการศึกษา)
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- 2557 ศิลปมหาบัณฑิต (ทฤษฎีศิลปะ) คณะจิตรกรรม
ประติมากรรมและภาพพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

ความสนใจ

วัฒนธรรมทางอาหาร วิจารณ์ศิลปะ นิทรรศการศิลปะ พัฒนา
ชุมชน

สอ...วอ...นอกบ้าน

พิชญ์สินี ป้องภัย และ วิริญญา พุ่มระย้า

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สอวอนอกบ้าน เป็นโครงการที่ดำเนินการโดยนักศึกษาฝึกงานที่มีว.เซียมสยามซึ่งได้ทดลองใช้เนื้อหาจากวิชาการวิจัยและการออกแบบนิทรรศการพิพิธภัณฑ์ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มาออกแบบโครงการ

เมื่อพูดถึงผู้สูงวัยนั้น ในสังคมไทยมีค่านิยมเรื่อง “ความกตัญญู” ปลูกฝังผ่านสถาบันครอบครัวมาอย่างยาวนาน ในทางปฏิบัตินั้นส่งผลให้การดูแลผู้สูงวัยได้กลับกลายมาสร้างความรู้สึกของ “ภาระ” ให้กับทั้งฝ่ายลูกหลานและผู้สูงวัย เป็นเหตุให้ผู้สูงวัยไม่น้อยจำต้องปรับตัวอยู่ติดบ้านหรือพื้นที่ส่วนตัว เพราะกลัวว่าตนเองจะเป็นภาระของลูกหลาน การถูกจำกัดกรอบทางกายภาพและทางสังคมส่งผลให้ผู้สูงวัยสูญเสียความภาคภูมิใจในตัวเอง ถอยห่างจากประสบการณ์ ภูมิปัญญา หรือทักษะในอดีตของตนไป

สอวอนอกบ้าน เป็นโครงการทดลองเสนอการนำความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงวัยออกมาจากบ้านให้เป็นที่รับรู้นอกบ้านมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1). พื้นที่ความภาคภูมิใจในตัวเองของผู้สูงวัย 2) สร้างพื้นที่ให้ผู้อื่นได้เห็นศักยภาพ ความรู้ ความสามารถของผู้สูงวัย

โครงการเริ่มดำเนินการจากการสำรวจชุมชนคุ้งฟ้าไฟ ซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ติดกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต การเก็บข้อมูลผู้สูงวัยใช้วิธีสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ประกอบกับการสัมภาษณ์ แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์เชิง Object ของ Outsider และการมีส่วนร่วมเชิง Subject ของ Insider มาสังเคราะห์และตีความเพื่อนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมของโครงการ อย่างไรก็ตาม ช่วงเวลาของการดำเนินการเป็นช่วงเวลาการระบาดอย่าง

หนักของโควิด-19 ทำให้โครงการต้องปรับแผนการทำงาน เป็นการเลือกกรณีตัวอย่างเพียงหนึ่งกรณีมาทดลองออกแบบกิจกรรมนำร่อง สอวอ นอกบ้าน เน้นการ “เล่าเรื่อง” และนำเสนอ “เรื่องเล่า” โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับ “mysterious box” และการสร้างลิงค์เชื่อมโยงระหว่าง บุคคล คือ “คุณยายเหลิม” วัตถุคือ “ต้นกะเพราของคุณยายเหลิม” พื้นที่กายภาพในชุมชนคุ้มผ้าพับและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และพื้นที่เสมือนในอินสตาแกรม (IG)

ผลการดำเนินงานของโครงการ สอ วอ นอกบ้าน พบว่าหลังจากการจัดกิจกรรมแล้ว “คุณยายเหลิม” ซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่โครงการเลือกมาทำกิจกรรมนำร่อง มีความรู้สึกดีใจและภาคภูมิใจในตัวเองมากขึ้นจากหลายปัจจัย ได้แก่ 1) การที่มีคนรู้จักกะเพราที่คุณยายปลูก หรือรู้จักเรื่องราวของคุณยายผ่านกิจกรรม 2) คำชื่นชมของบุคคลที่คุณยายรู้จักและจากคนในครอบครัวถึงกิจกรรม สอ วอ นอกบ้าน ทำให้คุณยายเหลิมรู้สึกถึงคุณค่าของงานที่ตนเองทำ 3) การที่เพื่อนของคุณยายกล่าวว่าคุณยายเหลิมเป็นเหมือนไอศดอลของตัวเอง จนมีการปลูกพืชผักสวนครัวตามรอยของคุณยายเหลิม

ในวงกว้างยังมีนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ได้ทราบและเข้าใจถึงผู้สูงวัยมากขึ้น และมีมุมมองเกี่ยวกับผู้สูงวัยที่เปิดกว้างมากขึ้นกว่าเดิม จากที่มองว่าผู้สูงวัยเป็นวัยที่ควรอยู่บ้าน พักผ่อนอยู่กับลูกหลาน กลับมีมุมมองต่อผู้สูงวัยใหม่ว่ายังเป็นวัยที่มีศักยภาพและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับคนวัยอื่น ๆ

พิชญ์สินี บ็องภัย

การศึกษา

กำลังศึกษาคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
ภาคการวิจัยทางสังคม ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ความสนใจในวิชาการ

สังคมวิทยาชีวิตประจำวัน เศรษฐศาสตร์การเมือง เพศภาวะ
การพัฒนา และสิทธิ

วิรัชญา พุ่มระย้า

การศึกษา

กำลังศึกษาคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
ภาคการวิจัยทางสังคม ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ความสนใจ

ความเป็ยเบนและการควบคุมทางสังคม สังคมวิทยาชีวิตประ
จำวัน เพศภาวะและเพศวิถี

ผลของการให้โปรแกรมผ่านสื่อวิทยุชุมชนต่อพฤติกรรมการ ออกกำลังกายของผู้สูงอายุและความรู้ด้านผู้สูงอายุในชุมชน ลัดดาวัลย์ โพธิ์วิจิตร และศศิธร มารัตน์ ศูนย์ผู้สูงอายุเวทอง สังกัดศูนย์การแพทย์มหิดลบำรุงรักษ์ จังหวัดนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหิดลวิทยาเขตนครสวรรค์

งานผู้สูงอายุและส่งเสริมสุขภาพชุมชน ศูนย์ผู้สูงอายุเวทอง ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ จิตสไตส์ ร่างกายแข็งแรงติดต่อกันมาเป็นระยะเวลา 8 ปี ผู้สูงอายุจะออกมาทำกิจกรรมร่วมกันที่ศูนย์ผู้สูงอายุเวทองเป็นประจำทุก ๆ วันพุธ แต่เนื่องด้วยสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 19 (COVID-19) งานผู้สูงอายุฯ จำเป็นต้องงดกิจกรรมดังกล่าวลง ในสถานการณ์เช่นนี้ งานผู้สูงอายุฯ จะมีบทบาทอย่างไรในการลดความตึงเครียด คลายความเหงา และส่งเสริมสุขภาพให้กับผู้สูงอายุในชุมชน สื่อชนิดใดเป็นสื่อที่เหมาะสมในการสื่อสารระหว่าง งานผู้สูงอายุฯ กับผู้สูงอายุในชุมชน

การวิจัยครั้งนี้เลือกที่จะดำเนินกิจกรรมโดยใช้สื่อที่เราคุ้นชินในชนบทที่อยู่คู่กับผู้สูงอายุนั้นคือ “วิทยุ” แทนที่จะใช้สื่อที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย เช่น โซเชียลมีเดีย ทั้งนี้เพราะในสังคมชนบทนั้น ผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าถึงสื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ได้ ด้วยข้อจำกัดที่ผู้สูงอายุไม่มีสมาร์ตโฟน แต่วิทยุซึ่งเป็นสื่อยุคก่อนกลับเป็นสื่อที่เข้าถึงได้จริงสำหรับผู้สูงอายุในสังคมชนบท

งานผู้สูงอายุฯ จึงดำเนินโครงการจัดรายการผ่านวิทยุชุมชน สอดแทรกเนื้อหาสาระ เพื่อให้ความรู้ผู้สูงอายุและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ มีความรู้ด้านผู้สูงอายุ โดยจัดทำชุดความรู้ตามหลักวิชาการที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ และการออกกำลังกายที่ เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ผ่านการจัดรายการเสียงสร้างสุข

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการให้โปรแกรมผ่านสื่อวิทยุชุมชน ในการให้ความรู้ด้านผู้สูง

อายุและการออกกำลังกาย โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้สูงอายุและผู้ฟังวิทยุชุมชน ที่สามารถรับคลื่นวิทยุชุมชนตำบลเขาทอง FM 94.25 MHz จำนวน 5 ตำบล คือ ต.เขาทอง ต.นิคมเขาบ่อแก้ว ต.เขาทะเล ต.หนองปลิง และ ต.สระทะเล การศึกษาคั้งนี้เก็บข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง ตำบลละ 5 คน ปัจจุบันอยู่ระหว่างการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนของ Intervention ให้กับผู้สูงอายุและผู้ฟังรายการ ตั้งแต่วันที่ 2-31 สิงหาคม 2564 ผ่านการจัดรายการวิทยุชุมชน ทุกวันจันทร์-ศุกร์ ช่วงเวลา 14.00-15.00 น. ในระหว่างการจัดรายการวิทยุผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจผู้ฟังรายการในชุมชนที่สามารถรับคลื่นวิทยุชุมชนตำบลเขาทองได้ เพื่อศึกษาพื้นที่ขอบเขตการให้บริการวิทยุชุมชนทั้ง 5 ตำบลในเชิงกายภาพที่รับคลื่นสัญญาณได้ดี นำไปสู่การค้นหาประชากรในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยต่อไป

ลัดดาวัลย์ โพธิ์จิตร

นักศึกษานิสิต งานผู้สูงอายุและส่งเสริมสุขภาพชุมชน
ศูนย์การแพทย์มหิดลบำรุงรักษ์ จังหวัดนครสวรรค์

การศึกษา

2560 สาธารณสุขศาสตร์บัณฑิต (สาธารณสุขชุมชน)
โครงการจัดตั้งวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหิดล

ความสนใจ

การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ งานฝีมือ ทำอาหาร สุนัข

พื้รภักท้และสั้คคสุ้งว้ยใ้เอเซีย

พิพิธภัณฑ์และสังคมสูงวัยในเอเชีย

Museum and Aging Society in Asia

ผู้อภิปราย

ดร. แอนนา มาเรีย เทเรซา พี. ลาบราดอร์

รองผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ ฟิลิปปินส์

Dr. Ana Maria P. Labrador, Deputy Director-General for Museums,
National Museum of the Philippines

ผู้ดำเนินรายการ

อ.ดร.ธีร์วัช เจนวนัชรารักษ์

สถาบันการศึกษานานาชาติ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Moderator : Dr.Theethavat Janevatchararuk, Institute of
International Studies, Ramkhamhaeng University

การอบรมเชิงปฏิบัติการศิลปะใบไม้สำหรับผู้สูงวัย : ก้าวสู่การเข้าถึงและ
ครอบคลุมสำหรับทุกคน

เจย์ดี แอน เอฟ. ปาสควาล พิพิธภัณฑ์แห่งชาติฟิลิปปินส์

Jhaydee Ann F. Pascual, National Museum of the Philippines,
Philippines

มิวเซียมสายตายาว : การสร้างสรรค์และนวัตกรรมสำหรับมรดกทาง
วัฒนธรรม

สวอสตี ราชพันดารี คยาสธา, มหาวิทยาลัยพุทธศาสนาลุมบินี เนปาล

Swosti Rajbhandari Kyastha, Lumbini Buddhist University, Nepal

ห้องสาร์ภักดิ์ บริบทใหม่ในการเข้าถึงผู้สูงวัยของพิพิธภัณฑ์ในมาเลเซีย
โมฮัมหมัด ซยาร์ฮูล บิน อับดุล กาห์นี, กรมพิพิธภัณฑ์ มาเลเซีย

Mohd Syahrul bin Ab. Ghani, Department of Museums Malaysia,
Malaysia

ภารกิจที่เป็นไปได้: ผู้สูงวัยและศิลปะร่วมสมัย

มาเรีย ถัง และชาร์อน เฉิน พิพิธภัณฑ์ศิลปะสิงคโปร์

Maria Tang and Sharon Chen, Singapore Art Museum, Singapore

ล่องรอยราชดำเนิน นิทรรศการผสมวัย สู่การผสมใจ

ทวีศักดิ์ วรฤทธิ์เรื่องอุไร มิวนิยมสยาม สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

การทำความเข้าใจผู้สูงวัยในเวียดนามจากนิทรรศการ “เรื่องราวจากความชรา”

หวาง ถิ ญื่อ ฮวา และ เล มิง ถ่าว พิพิธภัณฑ์ผู้หญิงเวียดนาม

Hoang Thi Nhu Hoa and Le Minh Thao, Vietnam

Women's Museum, Vietnam

ผู้ดำเนินรายการ

อ. ดร. ธีร์ธวัช เจนวัชรารักษ์

สถาบันการศึกษานานาชาติ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ดร. แอนนา มาเรีย เทเรซา พี. ลาบราดาดอร์
รองผู้อำนวยการ
พิพิธภัณฑ์แห่งชาติ ฟิลิปปินส์

ในฐานะรองผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ ฟิลิปปินส์ ดร. ลาบราดาดอร์มีหน้าที่รับผิดชอบการพัฒนางานวิจัย งานพิพิธภัณฑ์ และความช่วยเหลือทางวิชาการ บทบาทของเธอในฐานะหัวหน้าภัณฑารักษ์และหัวหน้าฝ่ายการจัดการคอลเลกชัน คือการทำให้ผู้ชมสามารถเข้าถึงคอลเลกชันและสถานที่ต่างๆ ของประเทศ

จากพิพิธภัณฑ์หลักทั้ง 4 แห่งในกรุงมะนิลา และพิพิธภัณฑ์แห่งชาติอีก 15 แห่งในภูมิภาคต่างๆ ของฟิลิปปินส์

โครงการล่าสุดท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 คือ นิทรรศการ Larawan at Li-trato: Foto-óleo and Picture Portraits in the Philippines (1891-1953) จัดแสดงเมื่อ 29 ตุลาคม 2563 และนิทรรศการ The Philippine Center New York Core Collection of 1974: A Homecoming Exhibition จัดแสดงเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2564 ทั้งสองนิทรรศการถูกจัดขึ้นที่ พิพิธภัณฑ์ศิลปะแห่งชาติ กรุงมะนิลา นอกจากนี้ เธอยังดูแลการจัดตั้งนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติระดับภูมิภาคอีก 5 แห่ง โดยสองแห่งได้สร้างเสร็จแล้วเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2563 ในเมืองโบอ็อก จังหวัดมารินดูเค ในขณะที่พิพิธภัณฑ์แห่งชาติบางแห่งยังคงปิดอยู่ หรือเปิดโดยจำกัดจำนวนผู้เข้าชม เธอก็ได้ทำงานร่วมกับทีมดิจิทัล เพื่อให้มั่นใจว่าผู้ชมจะสามารถเข้าถึงคอลเลกชันงานวิจัย และสื่อต่างๆ ได้

ดร. ลาบราดาดอร์ได้รับการตีพิมพ์ผลงานลงวารสารนานาชาติและได้เรียบเรียงหนังสือเกี่ยวกับมานุษยวิทยา ศิลปะ และพิพิธภัณฑ์ เธอเป็นสมาชิกคณะกรรมการกองบรรณาธิการวารสารการจัดการพิพิธภัณฑ์และภัณฑารักษ์ พิพิธภัณฑ์นานาชาติ (Museum International, Journal of Museum Management and Curatorship) และวารสารพิพิธภัณฑ์สังคมวิทยา (Journal of Sociomuseology) ผลงานล่าสุดของเธอ ได้แก่ การร่วมเขียนหนังสือ Basi Revolt Painting (2020) ของ เอสตาบัน วิลลานูเอวา (Esteban Villanueva) ซึ่งเป็นงานเกี่ยวกับภาพเขียนสีน้ำมันบนผืนผ้าใบอายุ 200 ปี และบทความในหนังสือศิลปะแอนิเมชันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Animist Art in Southeast Asia) ชื่อว่า Babayan in Philippine Communities: liminality, myth and inspiration (หมอผีในชุมชนฟิลิปปินส์: การเปลี่ยนผ่าน ตำนาน และแรงบันดาลใจ) จัดพิมพ์ที่กรุงเทพฯ โดยศูนย์ภูมิภาคโบราณคดีและวิจิตรศิลป์ภายใต้องค์การรัฐมนตรีศึกษาธิการแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEAMEO SPAFA) ในปี 2564

เธอสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ (University of Cambridge) ในปี 2543 ด้านมานุษยวิทยาสังคมและพิพิธภัณฑ์ และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยลอนดอน (University of London) ในปี 2534 สาขาการจัดการพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ ก่อนที่จะทำงานกับพิพิธภัณฑ์ชาติฟิลิปปินส์ (NMP) เธอเคยเป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์ ดิลิมัน (University of the Philippines Diliman) และ มหาวิทยาลัยเอเทเนโอ เดอ มะนิลา (Ateneo de Manila University) เป็นระยะเวลา 22 ปี ปัจจุบันเธอเป็นสมาชิกคณะกรรมการประจำสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ (ICOM) โดยดูแลคำนิยาม อนาคต และศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ ซึ่งจะมีการกำหนดนิยามใหม่ให้กับพิพิธภัณฑ์ทั่วโลก

การอบรมเชิงปฏิบัติการศิลปะใบไม้สำหรับผู้สูงวัย : ก้าวสู่การเข้าถึงและครอบคลุมสำหรับทุกคน

เจย์ดี แอน เอฟ. ปาสคาล พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติฟิลิปปินส์

Jhaydee Ann F. Pascual, National Museum of the Philippines,
Philippines

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติฟิลิปปินส์ (The National Museum of the Philippines : NMP) เป็นสถาบันทางวิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม และการศึกษาที่ได้รับมอบหมายให้จัดการและพัฒนาวัตถุประสงค์ของประเทศ ในฐานะสถาบันทางการศึกษา พิพิธภัณฑสถานมีการเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบที่เข้าใจง่ายผ่านนิทรรศการ การบรรยาย และการอบรมเชิงปฏิบัติการ สำหรับนักเรียนและประชาชนทั่วไป ทางพิพิธภัณฑสถานได้มุ่งสู่การลดข้อบกพร่องและเพิ่มความสามารถในการปรับตัวในการพัฒนาโปรแกรมที่ไม่เพียงแต่ดึงดูดผู้ชมในชีวิตประจำวันเท่านั้น แต่ยังรวมถึงภาคส่วนที่มีความบกพร่องของสังคมด้วย

ทางสถาบันได้พัฒนาโครงการรูปแบบใหม่ที่รองรับภาคส่วนที่มีความบกพร่อง รวมทั้งผู้พิการทางร่างกาย เยาวชนที่ไม่ได้เรียนในโรงเรียน ผู้หญิง และผู้สูงวัยผ่านกองพฤกษศาสตร์และสมุนไพรแห่งชาติ (Botany and National Herbarium Division : BNHD) การอบรมเชิงปฏิบัติการศิลปะใบไม้ (Leaf Art Workshop) เป็นโครงการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติฟิลิปปินส์ที่เริ่มขึ้นครั้งแรกในปี 2017 ประกอบไปด้วยกิจกรรมต่างๆ เช่น การทำที่คั่นหนังสือและพวงกุญแจ การทำกรอบรูปใบไม้ การแกะสลักใบไม้แห้ง การทำหน้ากากใบไม้ และอื่นๆ กิจกรรมเหล่านี้มีจุดประสงค์เพื่อให้ความรู้ทางพฤกษศาสตร์เป็นความรู้แก่นักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย ผู้สูงอายุ และสมาชิกอื่นๆ ที่มีความบกพร่อง อีกทั้งยังมีจุดประสงค์เพื่อให้เข้าใจถึงความสำคัญของการอนุรักษ์พันธุ์พืชอย่างลึกซึ้งซึ่งด้วยการใช้ชิ้นส่วนจากพืชที่ตาก

แห่งตามธรรมชาติเพื่อสร้างผลงานทางศิลปะที่สามารถนำมาใช้ในเชิงกลยุทธ์เป็นหนทางสร้างรายได้

อย่างไรก็ดีพิพิธภัณฑ์แห่งชาติฟิลิปปินส์ยังคงปรับตัวไปสู่การเป็นพิพิธภัณฑ์ที่เข้าถึงและครอบคลุมสำหรับทุกคน ภาคส่วนที่มีความบกพร่องจะมีความสำคัญลำดับต้นๆ เสมอ ในการพัฒนามาตรฐานของการเผยแพร่ข้อมูลและการเข้าถึงสาธารณะ

เจย์ดี แอน เอฟ. พาสคาล

นักวิจัยพิพิธภัณฑ์อาวุโส/เจ้าหน้าที่รับผิดชอบฝ่าย
พฤกษศาสตร์และหอพันธุ์ไม้แห่งชาติ
พิพิธภัณฑ์แห่งชาติฟิลิปปินส์

ปัจจุบัน เจย์ดี เป็นนักวิจัยพิพิธภัณฑ์อาวุโสและเจ้าหน้าที่ดูแล
ฝ่ายพฤกษศาสตร์และหอพันธุ์ไม้แห่งชาติ พิพิธภัณฑ์แห่งชาติ
ฟิลิปปินส์ และเป็นหัวหน้าฝ่ายจัดการคอลเลกชันในหอพันธุ์ไม้
แห่งชาติฟิลิปปินส์ (Philippine National Herbarium)

เธอได้รับใบประกอบวิชาชีพครูและสำเร็จการศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
วิทยาศาสตร์ชีวภาพ ภายใต้ทุนการศึกษาของภาควิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในกรุงมะนิลา ผลงาน
โครงการวิจัยต่างๆ ที่ได้รับทุนจากองค์กรทั้งในประเทศและต่างประเทศได้มีการตีพิมพ์ โดย
เน้นเรื่องของการศึกษาพันธุกรรมและวิวัฒนาการ และการจำแนกสายพันธุ์ (อนุกรมวิธาน) ปัจจุบัน
เธอสนใจงานวิจัยเกี่ยวกับชีวภูมิศาสตร์และอนุกรมวิธานของสาหร่ายมาโคร (สาหร่ายทะเลขนาดใหญ่)
ในฟิลิปปินส์

ในฐานะหัวหน้ากองพฤกษศาสตร์ เธอและทีมได้ดำเนินโครงการในพิพิธภัณฑ์อย่างแข็งขัน เช่น
โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการศิลปะใบไม้ (Leaf Art Workshops) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อเข้าถึงสมาชิก
ของภาคส่วนที่มีความบกพร่อง รวมทั้งผู้สูงอายุ แม้กระทั่งก่อนการเกิดโรคระบาด เธออยากให้
พิพิธภัณฑ์ได้ใกล้ชิดกับผู้คนมากขึ้น เพื่อให้ผู้คนได้เข้าใจถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และคุ้มครอง
พันธุ์พืชผ่านการมีส่วนร่วมของพืชที่ตากแห้งตามธรรมชาติในการสร้างสรรค์ ออกแบบ และประดิษฐ์
ชิ้นงานศิลปะที่น่าสนใจ

มิวเซียมสายตายาว : การสร้างสรรค์และนวัตกรรมสำหรับ มรดกทางวัฒนธรรม

สวอสติ ราชพันดารี คยาสธา, มหาวิทยาลัยพุทธศาสนาอุมาปุณี
เนปาล

Swosti Rajbhandari Kyastha, Lumbini Buddhist University, Nepal

พิพิธภัณฑสถานส่วนใหญ่ของประเทศเนปาลได้แปลงจากอาคารเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นพระราชวังของพระมหากษัตริย์ในสมัยสากลศักราช (Common Era) ที่ 18 หรือช่วงก่อนหน้านั้น พระราชวังถูกสร้างขึ้นบริเวณใจกลางเมือง แวดล้อมด้วยมรดกทางวัฒนธรรมประเภทวัตถุและสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่จำนวนมาก อาทิ วัด, รูปปั้นเทพเจ้า (Deities) ในท่ายืนต่าง ๆ ประติมากรรมบนแท่น และวางในโถงของผนังกำแพงขนาดเล็ก, รังน้ำ (Water spouts) และบ้านพักที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียง พื้นที่บริเวณนี้ไม่ได้เป็นเขตหวงห้ามใดๆ และยังเปิดต้อนรับผู้คนที่เข้ามาประกอบกิจกรรมทางสังคมวัฒนธรรมอันหลากหลายเป็นประจำอยู่แล้ว การมีปฏิสัมพันธ์บนพื้นที่เหล่านี้ต่างเน้นย้ำความหมายของการเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งมรดกทางวัฒนธรรมที่มีชีวิต (Living Heritage Museum)

พื้นที่เหล่านี้เป็นที่นิยมมากสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ (The senior citizens) พวกเขาจะรวมตัวกันและใช้เวลาตอนบ่ายในการทำกิจกรรมร่วมกัน อาทิ เล่นบอร์ดเกมส์ อ่านหนังสือพิมพ์ หรือทำการแสดงเชิงวัฒนธรรม ปัจจุบันพิพิธภัณฑสถานพยายามที่จะเป็นพื้นที่ให้มีความครอบคลุมมากขึ้น และต้อนรับกลุ่มผู้สูงอายุ โดยการจัดกิจกรรมและพื้นที่สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุโดยเฉพาะ

สวอสถิ ราชพันดารี คยาสธา

อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาพิพิธภัณฑ์วิทยาและวัตถุสะสมทางพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยพุทธศาสนาภูมิณี เนปาล

สวอสถิ ราชพันดารี คยาสธา เป็นนักวิชาการด้านมรดก
วัฒนธรรมเนปาล เธอทุ่มเทให้กับงานด้านศิลปะ วัฒนธรรม การ
จัดนิทรรศการ และการศึกษาด้านพิพิธภัณฑ์ เธอสำเร็จการ
ศึกษาระดับปริญญาโทด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและ

โบราณคดีของเนปาล จากมหาวิทยาลัยตรีภูวัน เมืองกิริติปุระ (Tribhuvan University, Kirtipur)
และการปฏิบัติการด้านพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ จากมหาวิทยาลัยคอลเลจลอนดอน (University
College London) ปัจจุบันเธอเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชา
พิพิธภัณฑ์วิทยาและวัตถุสะสมทางพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยพุทธศาสนาภูมิณี และมุ่งมั่นที่จะ
เปลี่ยนแปลงความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมและพิพิธภัณฑ์

เธอได้จัดและดูแลนิทรรศการศิลปะมากมายทั้งระดับชาติไปจนถึงระดับนานาชาติ และยังเป็นที
ปรึกษาภัณฑารักษ์ในการออกแบบเชิงหลักการให้กับพิพิธภัณฑ์หลายแห่ง เธอได้เขียนบทความ
ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและวัฒนธรรมเนปาล และบทความของเธอนั้นได้รับการ
ตีพิมพ์ลงสื่อสิ่งพิมพ์ของ ICOM และสื่อที่มีชื่อเสียงของประเทศเนปาล

ห้องสารภักดิ์ บริบทใหม่ในการเข้าถึงผู้สูงวัยของพิพิธภัณฑ์ใน มาเลเซีย

โมฮัมหมัด ชยาห์รุส บิน อับดุล กานี, กรมพิพิธภัณฑ์ มาเลเซีย

Mohd Syahrul bin Ab. Ghani, Department of Museums Malaysia,
Malaysia

พิพิธภัณฑ์กับชุมชนเป็นสององค์ประกอบที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ การมีส่วนร่วมของชุมชนนับเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาและเสริมสร้างบรรยากาศอันมีชีวิตชีวาให้กับพิพิธภัณฑ์ ในฐานะที่พิพิธภัณฑ์เป็นสื่อกลางสำหรับระบบการศึกษา โดยพิพิธภัณฑ์ในประเทศมาเลเซีย ไม่ได้มุ่งเน้นแค่กลุ่มผู้เข้าชมเพียงกลุ่มเดียว แต่พิพิธภัณฑ์ยังพยายามเข้าถึงกลุ่มผู้เข้าชมทุกเพศทุกวัย โดยผู้สูงวัย นับเป็นผู้เข้าชมที่มีบทบาทสำคัญสำหรับการพัฒนาแวดวงของพิพิธภัณฑ์ เนื่องจากกลุ่มผู้สูงวัยผ่านประสบการณ์ในชีวิตที่หลากหลาย อาทิ วัยเด็ก วัยรุ่น ไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ ดังนั้นการที่กลุ่มผู้สูงวัยร่วมเป็นส่วนหนึ่งกับพิพิธภัณฑ์ จึงเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการช่วยเหลือพิพิธภัณฑ์และภัณฑารักษ์ในการจำแนกแยกแยะวัตถุและเรื่องราวของวัตถุนั้น ๆ โดยผู้สูงวัยบางคนที่เคยยุ่งวุ่นวายกับการดำเนินกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของอาชีพหรือส่วนบุคคล อาจไม่สามารถใส่ใจกับรายละเอียดของวัตถุ (Objects) และโบราณวัตถุ (Artefacts) ต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์ที่ยังคงขาดหายไป แต่เมื่อกลุ่มผู้สูงวัยเดินทางมาพิพิธภัณฑ์ พวกเขาจะถ่ายทอดความทรงจำผ่านหลักฐานทางวัตถุทางวัฒนธรรมอย่างไม่รู้ตัว ด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ และเริ่มสนใจที่จะบอกเล่าเรื่องราวส่วนตัวของพวกเขา ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นโอกาสอันดีของพิพิธภัณฑ์ในการนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ประโยชน์ ด้วยการทำหน้าที่เป็นฐานบริการ (Platform) หรือเป็นสถานที่ที่มีคุณค่าสำหรับกลุ่มผู้สูงวัย โดยพิพิธภัณฑ์ในประเทศมาเลเซียพยายามตอบ

สนองต่อข้อบังคับของรัฐบาล ในการสร้างความมั่นใจว่ากลุ่มผู้เข้าชม จะได้รับโอกาสสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากนั้นพิพิธภัณฑสถานเริ่มวางแผนและเริ่มดำเนินการจัดโปรแกรมและกิจกรรมที่หลากหลาย สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุแล้ว ขณะที่พิพิธภัณฑสถานดำเนินขั้นตอนสำคัญเหล่านี้ ยังมีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกของการบริการ (Facilities) และสิ่งอำนวยความสะดวกในพิพิธภัณฑสถาน (Amenities) สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อดึงดูดให้ผู้เข้าชมกลุ่มนี้เดินทางมาพิพิธภัณฑสถานมากขึ้น

โมฮัมหมัด ชยาห์รุล บิน अबดุล กานนี่

ภัณฑารักษ์อาวุโส

ฝ่ายงานวิจัยและเอกสาร

กรมพิพิธภัณฑสถาน กระทรวงการท่องเที่ยว ศิลปะ และวัฒนธรรม
มาเลเซีย

เส้นทางอาชีพด้านพิพิธภัณฑสถานของชยาห์รุลนั้นเริ่มขึ้นในปี 2004 ในฐานะภัณฑารักษ์ประจำฝ่ายทะเบียน กรมพิพิธภัณฑสถานและโบราณวัตถุ ประเทศมาเลเซีย (2004-2009) เขาได้ทำงานใน

พิพิธภัณฑสถานหลายแห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานผ้าแห่งชาติ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และพิพิธภัณฑสถานกองทัพบก เขายังเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการและการดูแลวัตถุสะสม เขาได้ดูแลนิทรรศการต่างๆ เช่น “Batik by the Yard: Design and Innovation 1960s–1990s (นิทรรศการผ้าบาติก: การออกแบบและนวัตกรรมในปี 1960–1990)”, “Batik Sarong: A Legacy for Today and Tomorrow (โลงผ้าบาติก: มรดกในปัจจุบันและอนาคต)”, “World Costume Dolls Exhibition (นิทรรศการชุดตุ๊กตาโลก)” และ “Retro Fashion Icon: Saloma Exhibition (สัญลักษณ์ของแฟชั่นย้อนยุค: นิทรรศการซาโลมา)” ตลอดระยะเวลา 17 ปีของการทำงานในวงการพิพิธภัณฑสถาน เขาได้สร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนรวมถึงกลุ่มผู้สูงอายุในการวิจัย การทำกิจกรรมและจัดโครงการต่างๆ ของพิพิธภัณฑสถาน

ภารกิจที่เป็นไปได้ : ผู้สูงอายุและศิลปะร่วมสมัย

มาเรีย แทง และ ชารอน เชน พิพิธภัณฑ์ศิลปะสิงคโปร์

Maria Tang and Sharon Chen, Singapore Art Museum, Singapore

การระบาดของโควิด 19 ได้ผลักดันให้พิพิธภัณฑ์ต้องคิดใหม่เกี่ยวกับความร่วมมือนอกพิพิธภัณฑ์ให้มากกว่านี้ ในเดือนมกราคม 2020 พิพิธภัณฑ์ศิลปะสิงคโปร์ (Singapore Art Museum : SAM) ได้ริเริ่มโครงการผู้สูงอายุและศิลปะร่วมสมัย ซึ่งเป็นโครงการนำร่อง เพื่อดึงดูดผู้สูงอายุในบ้านพักคนชราด้วยศิลปะร่วมสมัยโดยศิลปินชาวสิงคโปร์สามคน ในขณะที่การทำเวิร์กชอปชุดแรกดำเนินไปในลักษณะ “ธรรมดา” การทำเวิร์กชอปชุดที่สองและชุดสุดท้ายจะต้องได้รับการพัฒนาใหม่อย่างรวดเร็วเพื่อการมีส่วนร่วมแบบเสมือนจริง เรื่องนี้เกี่ยวข้องกับการคิดทบทวนแผนการสอนใหม่ การฝึกอบรมอาสาสมัครใหม่ และทบทวนสื่อศิลปะที่ใช้ท่ามกลางข้อบังคับด้านสุขภาพและความปลอดภัยที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทว่าโครงการก็สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีและส่งผลให้มีการจัดนิทรรศการนานหนึ่งเดือน โครงการนี้มอบสิ่งที่เรียนรู้มากมายสำหรับพิพิธภัณฑ์ ไม่เพียงแต่การมีส่วนร่วมกับผู้สูงอายุเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการทำงานร่วมกับศิลปินและพันธมิตรอื่นๆ อีกด้วย

มาเรีย ถัง

ผู้บริหารอาวุโส ฝ่ายการศึกษาและกิจกรรม
พิพิธภัณฑ์ศิลปะสิงคโปร์

มาเรีย ถัง ให้การสนับสนุนกับทีมจัดการฐานข้อมูล (Access) ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะสิงคโปร์ ที่พัฒนาแผนการผลักดันแบบมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งแผนงานสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ เธอเป็นผู้ช่วยโครงการผู้สูงอายุและศิลปะร่วมสมัย ในปี 2021 ในการคิดหาวิธีการ รูปแบบใหม่ ๆ ในการมีส่วนร่วมของชุมชนในช่วงสถานการณ์การระบาดของโควิด 19

แรงบันดาลใจจากเพื่อนร่วมงานและพิพิธภัณฑ์อื่นๆ ที่อยากจะทำให้ประสบการณ์ด้านทัศนศิลป์สามารถเข้าถึงได้มากขึ้น จึงทำให้มาเรียสนใจการสร้างความร่วมมือโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อคิดค้นวิธีการใหม่ ๆ ในการทำความเข้าใจและร่วมสร้างสรรค์งานศิลปะ เธอสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สังคมศาสตร์ (เกียรตินิยม) วิชาเอกสังคมวิทยา วิชาโทประวัติศาสตร์ศิลปะ

ซารอน เนิน

ผู้จัดการอาวุโส ทีมจัดการฐานข้อมูล (Access) ฝ่ายการศึกษา
และกิจกรรม
พิพิธภัณฑ์ศิลปะสิงคโปร์

ซารอน เนิน เป็นผู้จัดการอาวุโสของพิพิธภัณฑ์ศิลปะสิงคโปร์ หัวหน้าแผนผลักดันการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงการวางแผนขั้นตอนต่อไปของการพัฒนาคอลเลกชันที่สัมผัสได้ของพิพิธภัณฑ์ศิลปะสิงคโปร์ (SAM Touch Collection) การพัฒนาแผนผลักดันสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษและโปรแกรมสุขภาพ เช่น Unwind with SAM (ผ่อนคลายไปกับพิพิธภัณฑ์

ศิลปะสิงคโปร์) ในช่วงต้นของการระบาดของโควิด 19 เมื่อปีที่แล้ว ทางทีมงานได้พัฒนาแนวทางใหม่ ๆ ในการมีส่วนร่วมกับผู้สูงอายุในบ้านพักคนชรา ศิลปิน อาสาสมัคร และนักบำบัด พร้อมการประชุมเชิงปฏิบัติการเสมือนจริง

ล่องรอยราชดำเนิน นิทรรศการผสมงานวัย สู่การผสมใจ กวีศักดิ์ วรฤกษ์เรืองอุไร

มิวเซียมสยาม สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

“ล่องรอยราชดำเนิน: นิทรรศการผสมงานวัย” เป็นโครงการเปิดพื้นที่ให้ผู้สูงวัยได้เป็นผู้จัดการเรียนรู้ในฐานะ “ภัณฑารักษ์” คือเป็นผู้ร่วมพัฒนานิทรรศการ แทนที่จะเป็นเพียงชมหรือผู้รับบริการเท่านั้น

ข้อค้นพบที่ได้จากการทำงานร่วมกัน คือ 1) การออกแบบโครงการให้มีลำดับขั้นตอนของการเตรียมตัว คือส่วนสำคัญในการค่อยๆ เชื่อมผสมให้สมาชิกเป็นเนื้อเดียวกัน จนแทบจะไม่มีใครรู้สึกว่า มีความแตกต่างระหว่างวัย หรือความแตกต่างระหว่างทีมของมิวเซียมสยาม และทีมภัณฑารักษ์วัยเก๋า 2) ขณะเดียวกัน การได้พัฒนานิทรรศการร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้น นำไปสู่การร่วมหัวจมท้ายและลองผิดลองถูกกัน มีส่วนช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม ทำให้เกิดการสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง

1. โครงการนี้ออกแบบให้มีสองขั้นตอนที่สำคัญ คือ โครงการภัณฑารักษ์วัยเก๋าล่าเรื่องราชดำเนิน และ โครงการจัดทำนิทรรศการหมุนเวียนเรื่อง “120 ปี ถนนราชดำเนิน บันทึกสังคมไทย”

โครงการภัณฑารักษ์วัยเก๋าย เปิดรับสมัครผู้สูงวัยจำนวน 16 ท่าน เพื่อเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการในเนื้อหาที่จำเป็นสำหรับการเป็นภัณฑารักษ์ เป็นเวลาร่วม 3 สัปดาห์ ก่อนที่แต่ละท่านจะร่วมกันผลิตนิทรรศการขนาดย่อมของตน รวมกันเป็นนิทรรศการในชื่อ “My Ratchadamnoen” พบว่า ภัณฑารักษ์วัยเก๋าแต่ละท่านแสดงศักยภาพอย่างน่าทึ่งทั้งในการตีความเนื้อหาจากประสบการณ์และความทรงจำ รวมถึงการสร้างสรรค์วิธีนำเสนอนิทรรศการได้อย่างน่าสนใจ โดยการผลิตนิทรรศการนั้น คือการทำงานร่วมกันอย่างเข้มข้นระหว่างภัณฑารักษ์วัยเก๋ากับทีมมิวเซียมสยาม ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์

นักศึกษาฝึกงาน และคณะผู้ดำเนินการหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการ
โครงการนี้นับเป็นปฐมบทที่สำคัญ ในการเตรียมทีมผู้การทำ
นิทรรศการที่มีขนาดใหญ่ขึ้น (นั่นคือโครงการจัดทำนิทรรศการหมุน
เวียน “120 ปี ถนนราชดำเนิน: บันทึกสังคมไทย”) หากขาดขั้นตอน
แรกนี้ไป การทำงานร่วมกันอาจเป็นเรื่องยากลำบาก

2. การลองผิดลองถูกนับหนึ่งใหม่ร่วมกัน คือ การเปิดพื้นที่
พิพม์กันอย่างจริงจัง เพื่อให้ภัณฑารักษ์วัยเก๋าเป็นเจ้าของนิทรรศการ
อย่างแท้จริง

โครงการจัดทำนิทรรศการหมุนเวียน “120 ปี ถนนราชดำเนิน:
บันทึกสังคมไทย” เป็นโครงการที่วางไว้ล่วงหน้าแล้วก่อนจะมีโครงการ
ภัณฑารักษ์วัยเก๋าเล่าเรื่องราวราชดำเนิน ทีมมิวเซียมสยามจึงได้พัฒนา
โครงเรื่องและวิธีการนำเสนอไว้ก่อนแล้ว แต่เมื่อต้องแปลงโครงการนี้
ให้เป็นสนามของ “ผู้สูงวัย” ทีมมิวเซียมสยามก็พร้อมที่จะรีอโครงการเดิม
ทั้งหมด แล้วเริ่มนับหนึ่งใหม่ลองผิดลองถูกไปด้วยกันกับภัณฑารักษ์
วัยเก๋า เพื่อให้นิทรรศการชุดใหม่นี้เป็นการทำงานร่วมกัน (co-curation)
อย่างแท้จริง จึงได้เกิดเป็น “ล่องรอยราชดำเนิน: นิทรรศการผสานวัย”
ที่ภัณฑารักษ์วัยเก๋ามีส่วนสำคัญยิ่งและปรากฏอยู่ในชื่อนิทรรศการ

“ล่องรอยราชดำเนิน” คือแนวคิดสำคัญของภัณฑารักษ์วัยเก๋าที่
อยากให้นิทรรศการเน้น “เสียง” และ “ผัสสะ” มากกว่าการบอกเล่า
ผ่านข้อมูลหรือตัวหนังสือ “นิทรรศการผสานวัย” คือ สิ่งสำคัญที่ได้จาก
การทำงาน คำว่า “สังคมสูงวัย” อาจพร่าให้เราเน้นกลุ่มเป้าหมายไป
ที่ผู้สูงวัย หากแต่แท้จริงแล้ว เราทุกคนล้วนกำลังอยู่ในสังคมสูงวัย ซึ่ง
การลดช่องว่างระหว่างวัย คือสิ่งจำเป็น

การเปิดพื้นที่อย่างจริงจังทำให้เกิดการสร้างสรรค้อย่างต่อเนื่อง
“My Ratchadamnoen” คือสารตั้งต้นในการพัฒนานิทรรศการชุดใหญ่
ภัณฑารักษ์วัยเก๋างานหรืองานเดิมของตนแล้วผลิตงานใหม่ที่มี
ความท้าทายและ “ผสานวัย” มากขึ้น และแม้เมื่อนิทรรศการได้เปิด

ให้บริการแล้ว ภัณฑารักษ์วัยเก๋ายังได้สร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ให้
นิทรรศการนี้มีชีวิตเพิ่มขึ้นอีกด้วย

ทวิตักดิ์ วรฤทธิ์เรืองอุไร

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายนิทรรศการและกิจกรรม
สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ประเทศไทย

จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากคณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และระดับปริญญาโทจากคณะ
สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็น
ภัณฑารักษ์ในนิทรรศการของมิวเซียมสยามหลายนิทรรศการ
อาทิ นิทรรศการสืบจากส้วม 2554, นิทรรศการมองใหม่ด้วย
ใหม่ 2557, นิทรรศการท่าเตียน กรุงเทพฯที่ 1 2558,

นิทรรศการพม่าระยะประชิด 2559 และนิทรรศการล่องรอยราชดำเนิน 2563 ทวิตักดิ์เป็นผู้มี
ความสนใจในประเด็นการสร้างการมีส่วนร่วมในพิพิธภัณฑ์และมานุษยวิทยาการตาย

การทำความเข้าใจผู้สูงวัยในเวียดนามจากนิทรรศการ “เรื่องราวจากความชรา”

หว่าง ทิ น्हือ ฮวา และ เล มิง ถ่าว พิพิธภัณฑสถานผู้หญิงเวียดนาม
Hoang Thi Nhu Hoa and Le Minh Thao, Vietnam Women's
Museum, Vietnam

ในขณะที่ประชากรของประเทศเวียดนามกำลังมีอายุสูงขึ้นเรื่อยๆ การเกิดความขัดแย้งกันระหว่างสมาชิกต่างวัยในครอบครัวก็มีมากขึ้นเช่นกัน เป็นผลให้ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่บ้านรู้สึกสับสนและโดดเดี่ยว จึงเกิดคำถามว่า ในยุคสมัยนี้บทบาททางสังคมและบทบาทในบ้านของผู้สูงอายุก็คืออะไร

ในปี 2016 พิพิธภัณฑสถานผู้หญิงเวียดนามได้ทำการวิจัยและจัดนิทรรศการชื่อ “เรื่องราวจากความชรา” ซึ่งทำให้สาธารณชนได้เห็นมุมมองที่แท้จริงของชีวิตผู้สูงอายุในสังคมปัจจุบัน ด้วยกระบวนการทางมานุษยวิทยา และเทคนิคภาพที่มีเสียง ในการบอกเล่า 33 เรื่องราวของผู้สูงอายุ เรื่องราวที่จัดแสดงในนิทรรศการไม่ได้มีเพียงเรื่องประสบการณ์ชีวิตของผู้สูงอายุเท่านั้น แต่ยังเต็มไปด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาจากผู้สูงอายุอีกด้วย นอกจากนี้นิทรรศการนี้ยังผลกระทบทที่สำคัญต่อสาธารณชนและสื่อต่างๆ ด้วย เนื่องจากช่วยทำหน้าที่สะท้อนเรื่องราวที่ไม่เคยได้รับการบอกกล่าวจากคนกลุ่มที่ด้อยโอกาสในสังคม ซึ่งช่วยให้หน่วยงานต่างๆ องค์กรทางสังคม และผู้ร่างนโยบายในประเทศเวียดนาม ให้ได้รับความเข้าใจความต้องการของผู้สูงอายุ โดยช่วยเสนอนโยบายที่อ้างอิงจากมุมมองทางสังคมและวัฒนธรรม

ขั้นตอนการจัดการนิทรรศการทำให้พิพิธภัณฑสถานผู้หญิงเองเข้าใจความต้องการของผู้สูงอายุในสังคมปัจจุบัน และส่งเสริมความรับผิดชอบของพิพิธภัณฑสถานงานวิจัยที่มุ่งเน้นกลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเป้า

หมายเหตุ นอกจากนี่พิพิธภัณฑ์ยังเล็งเห็นโอกาสในการมอบบริการที่เหมาะสมแก่ประชากรผู้สูงอายุ ซึ่งปัจจุบันยังอยู่ในขั้นตอนการสร้างสรรค์เพื่อให้บริการต่อกลุ่มเป้าหมายในอนาคตอันใกล้

หวาง ติ ญื่อ ฮวา

หัวหน้าฝ่ายการสื่อสารและความร่วมมือระหว่างประเทศ
ภัณฑารักษ์ประจำนิทรรศการ The Stories of Getting Old
(เรื่องราวจากความชรา)
พิพิธภัณฑ์ผู้หญิงเวียดนาม

หวาง ติ ญื่อ ฮวา สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์ (University of Social Sciences and
Humanities) สาขาวิชาวรรณคดี อดิรับผิดชอบกิจกรรมของกรม

การสื่อสารและความร่วมมือ พัฒนาแผนการสื่อสารและการศึกษา เชื่อมโยงและสร้างเครือข่ายสื่อ
และโทรทัศน์ จัดระบบและจัดการเว็บไซต์และเครือข่ายสังคมที่พิพิธภัณฑ์เข้าร่วม จัดระบบการ
สังเกตการณ์และการประเมินกลุ่มผู้ใช้บริการ จัดทำแผนการสื่อสารไปยังแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

เธอเป็นสมาชิกของสภาวิทยาศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์ผู้หญิงเวียดนาม (Scientific Council of
Vietnam Women's Museum) ทำหน้าที่รวบรวมเอกสารวิจัย นำเสนองาน เข้าร่วมการสัมมนา
และการประชุมทั้งในและต่างประเทศ จุดศูนย์รวมสำหรับการเชื่อมโยง การจัดระบบ และการดำเนิน
การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทัวร์ 360 องศา บนแพลตฟอร์มออนไลน์

ประสบการณ์ด้านการจัดการดูแลของเธอคือ การจัดการและการมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัด
แสดงของพิพิธภัณฑ์ เช่น นิทรรศการเกี่ยวกับผู้หญิงที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เด็ก
ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ เธอยังมีส่วนร่วมในโครงการให้คำปรึกษาด้านนิทรรศการ เช่น เป็นสมาชิก
ในทีมของโครงการให้คำปรึกษา รวมถึงพื้นที่เดิมของสำนักงานอธิการบดี (Office of the President)
กระทรวงการวางแผนและการลงทุน (Ministry of Planning and Investment) ชานอัย-
อัมสเตอร์ดัม โรงเรียนมัธยมเพื่อผู้มีความสามารถพิเศษ (Hanoi-Amsterdam High School for
the Gifted) สำนักงานตำรวจเขตหวาง มาย (Hoang Mai District Police)

เล มิง ถ่าว

เจ้าหน้าที่ฝ่ายสื่อสารและความร่วมมือ
พิพิธภัณฑ์ผู้หญิงเวียดนาม

เล มิง ถ่าว สำเร็จการศึกษาจากสถาบันวารสารศาสตร์และการสื่อสาร (Academy of Journalism and Communication) สาขาวิชาการโฆษณา งานของเธอคือการประสานงานและปฏิบัติงานล่ามและการแปล เธอประสานงาน ติดต่อและดำเนินการวางแผนงานโลจิสติกส์สำหรับกิจกรรมขององค์กรระหว่างประเทศและสถานทูตที่พิพิธภัณฑ์ เธอรับผิดชอบในการเตรียมชุดสื่อสำหรับงานและกิจกรรมที่จัดขึ้นที่พิพิธภัณฑ์ รวมถึงข่าวประชาสัมพันธ์ การกล่าวสุนทรพจน์ของผู้อำนวยการ บทความข่าว และรายงานการสื่อสาร เธอยังจัดการดูแลเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑ์และแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียอื่น ๆ เธอทำงานใกล้ชิดกับอาสาสมัครนานาชาติจากโครงการอาสาสมัคร เช่น โครงการอาสาสมัครของออสเตรเลีย (Australian Volunteer Programs) เจแปนฟาวน์เดชัน (Japan Foundation) วิทยาลัยเมาท์ โฮลโยค (Mount Holyoke College) สถาบันทางเทคโนโลยีรอยัลเมลเบิร์น ประเทศออสเตรเลีย (RMIT Australia) เป็นต้น นอกจากนี้ เธอยังจัดทำและดำเนินแผนงานด้านการศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรม ความเท่าเทียมทางเพศสำหรับเด็กและนักเรียนที่มาเข้าชมพิพิธภัณฑ์ และจัดทำแบบสอบถามสำหรับผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์

คณะทำงาน

ผู้อำนวยการสถาบัน

ราเมศ พรหมเย็น

ผู้อำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

ผู้อำนวยการโครงการ

ฉัตรฯ ชมะวรรณ มุกดาวิจิตร

ผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาองค์ความรู้พิพิธภัณฑ์

ผู้จัดการโครงการ

ชนันชนก พลสิงห์

เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ต่างประเทศ

ปรัชญารัช ธรรมวงษา

ผู้ร่วมจัดทำโครงการ

ยุภาพร ธัญวิวัฒน์กุล

ศิรดา เข็ยรเดช

ศราวิณ วินทุพราหมณกุล

วรรณวิษา วรวาท

พยัญชนะ ชลศรานนท์

ดวงพร แซ่ลิ้ม

ผู้แปลฉบับพอลัน

อารยา อัมระपाल

กัปตัน จิงธีรพานิช

จุฑิมาศ สุกใส

พิรียาภา พุฒสงคราม

ผู้แปลและบรรณาธิการ

อเล็กซองดร์ บาร์แตล

ไซมอน เบเกอร์

ยุกติ มุกดาวิจิตร

ภัทรภร ภูทอง

ชาลิสา แสงทอง

ณิชา แหสกุล

ฉัตรปพน ฤทธิ์คำรพ

นักศึกษาดูงาน

เมทินี ฤทธิติเรก

นันทิญา คุณาเลา

ภัสสรภรณ์ มีศุข

ผู้รับจ้าง

หจก.เอ็น พี เอส กรู๊ป 2540

บจก.โค-โลคัล

บจก.ศูนย์สองสตูดิโอ

บจก.ไว ไว ซอฟท์

บจก.ซีเอ็นวันพลัส

www.farsightedmuseum.com
www.museumsiam.org/museumforum2021
farsightedmuseum@gmail.com

มิวเซียมสยาม สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ
4 ถนนสนามไชย แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200